

різного роду медіа та відміни всіх налаштувань (рис. 2.22).

Рис. 2.22. Редагування вмісту сторінок блогу

8. Якщо нас все влаштовує, натискаємо кнопку для зберігання та публікування (рис. 2.23).

Рис. 2.23. Зберігання та публікація блогу

Отримаємо новостворений блог (рис. 2.24):

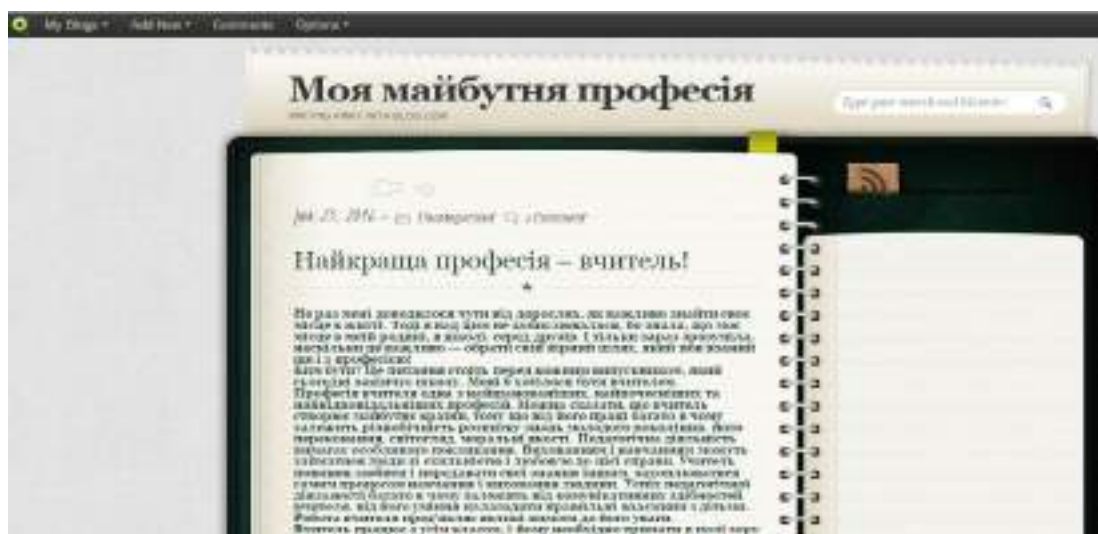

Рис. 2.24. Новостворений блог на інтернет-сервісі Blog.com

ІНТЕРНЕТ-СЕРВІС LIVEJOURNAL

Один з найпопулярніших блог-сервісів – це LiveJournal (LJ, Живий Журнал, ЖЖ), і все більше користувачів цікавляться: «Як зробити ЖЖ?»

Блог-сервіс – це сайт, який дозволяє користувачам створювати свої власні блоги (Інтернет-щоденники), читати щоденники інших блогерів, додавати їх у друзі (френд) і читати їх записи у своїй стрічці друзів, вступати в різні спільноти користувачів і т.п.

Розглянемо як зробити ЖЖ, іншими словами - як зареєструватися на LiveJournal.

Для початку потрібно зайти на сайт Живого Журналу – livejournal.com. У правому верхньому куті сайту ви побачите форму входу, а над нею буде розташована посилання «Створити аккаунт» (рис. 2.25).

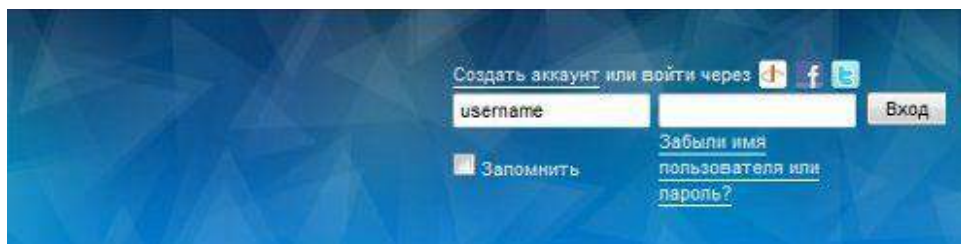

Рис. 2.25. Вікно для створення аккаунта на LiveJournal

Щоб зробити ЖЖ, потрібно натиснути на це посилання. Відкриється форма для реєстрації (рис. 2.26):

Рис. 2.26. Форма для реєстрації у LiveJournal

У поля цієї форми потрібно ввести такі дані:

1. **Ім'я користувача** – ваш логін. Він буде використовуватися для входу в систему, відображатися у вашому профілі користувача, а адреса вашого Живого Журналу буде мати вигляд `ваш_логін.livejournal.com`. Ім'я користувача може містити тільки рядкові латинські літери, цифри і знак підкреслення і має бути унікальним. Якщо таке ім'я користувача вже зайнято, система попередить вас про це.

2. **Адреса e-mail** . Вводьте тільки діючі адреси електронної пошти: на них будуть приходити повідомлення від LiveJournal. Окрім того, без нього ви не зможете підтвердити реєстрацію і відновити забутий пароль.

3. **Пароль**. Вам потрібно придумати надійний пароль для входу до системи. Він повинен містити не менше шести символів і не повинен ґрунтуватися на вашому логіні або адресі електронної пошти.

4. **Підтвердіть пароль**. Введіть вибраний пароль ще раз, щоб виключити помилку.

5. **Стать**. У спадному списку виберіть вашу стать. За замовчуванням вона не відображається.

6. **Дата народження**. У спадному списку виберіть ваш місяць народження, а день і рік введіть вручну.

7. **Перевірка, що ви людина**. Вам потрібно буде ввести капчу – певний набір символів. Це потрібно, щоб підтвердити, що ви людина, а не робот.

8. Якщо ви не хочете отримувати анонси Живого Журналу на електронну пошту, не ставте галочку в цьому чекбоксі.

9. Коли ви вели всю інформацію, натисніть на кнопку «Створити аккаунт», щоб зробити ЖЖ.

Після цього відкриється вікно «Швидкий старт» (рис. 2.27). Воно допоможе налаштувати особистий профіль і Живий Журнал. Усі поля заповнювати необов'язково, але користувач з порожнім профілем навряд чи приверне до себе увагу.

Быстрый старт

1 Создать аккаунт 2 Настроить журнал 3 Закончить

Ваш профиль по-быстрому
 Дайте людям знать, кто вы. Заполнять все эти поля совершенно необязательно, но чем больше, тем интереснее.

1 Имя:

2 Где вы находитесь: Выберите страну: область:

3 Что вас интересует? (интересы разделяются запятыми)

музыка	the beatles, kanye west, metal	кино/телевидение	lost, bread pit, real world
книги	fiction, david searans, harry potter	хобби	snorwtrawling, painting, making music
другое	whiskers on kittens, motocross racing		

4 Расскажите нам немного (или много, если захотите) о себе:

5 Выберите тип вашего аккаунта

☒ Улучшенный аккаунт – БЕСПЛАТНО

☐ Платный аккаунт (менее чем за \$20 в год)

Получите доступ к больше 600 оформлений журнала, 2 гигабайтам места в фотостранике, больше 30 картинок пользователя и функции перенаправления домена. И это еще не все.

7 Сохранить и продолжить →

6 Выберите стиль своего журнала
 Выберите из большого числа стилей логотипа.

Grid of 12 journal style thumbnails.

Рис. 2.27. Налаштування особистого профілю користувача

1. **Ім'я.** Введіть ваше ім'я – це можуть бути як справжні ім'я та прізвище, так і псевдонім для спілкування в мережі. Ім'я може не збігатися з ім'ям користувача (логіном).

2. **Де ви знаходитесь?** З випадаючого списку виберіть країну, а в поля введіть область і місто.

3. **Що вас цікавить?** Через кому введіть свої інтереси: улюблену музику, кінофільми, телепередачі, хобі, інші інтереси. Надалі пошук ЖЖ за інтересами допоможе вам знайти однодумців.

4. **Про себе.** У цьому полі можна написати все, що ви хочете повідомити про себе іншим юзерам.

5. **Тип облікового запису.** У вас є вибір між двома типами – безкоштовний поліпшений аккаунт і платний аккаунт. У платного аккаунта ширші можливості, його можна оплатити за допомогою банківської карти або різних систем он-лайн платежів.

6. **Виберіть стиль вашого журналу.** Тут можна вибрати стиль

оформлення вашого ЖЖ. Надалі його можна буде змінити, вибравши з більшого числа стилів.

7. Коли ви введете всю інформацію і виберете стиль оформлення, натисніть на кнопку «Зберегти і продовжити».

Реєстрація в ЖЖ закінчена! Вам залишилося зайти на електронну скриньку, вказану при реєстрації – вам мав прийти лист з подальшими вказівками. Перейдіть за посиланням з листа і починайте вести свій блог!

Як бачите, зробити ЖЖ не так вже й складно. Усього кілька хвилин – і ви вже приєдналися до багатомільйонної команди блогерів (рис. 2.28).

Рис. 2.28. Блог створений з допомогою інтернет-сервісу LiveJournal

7. СТВОРЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ОН-ЛАЙНОВИХ КАРТ ЗНАНЬ

Поняття «*Карта знань*» вперше ввів Тоні Б'юзен (Tony Buzan) у 1970 році. Спершу «*mind map*» означало: «хороша форма для нотаток».

Карти знань – це схеми, які наочно подають різні завдання, тези, взаємопов'язані та об'єднані якоюсь спільною ідеєю. В мережі Інтернет можна знайти різні синоніми до терміна «карти знань»: карти розуму, карти пам'яті, інтелект-карти тощо.

Інтелектуальні карти охоплюють і допомагають записати, запам'ятати, з'єднати і вивести інформацію візуально. Створюються вони на папері

(оригінальний спосіб), або ж за допомогою програмного забезпечення, якого станом на 2014 рік існує вже близько 50 видів. Основні елементи карти – ключі (або їх ще називають тригери): слова і малюнки, кожен із яких символізує конкретний спогад, сприяє виникненню нових думок та ідей і таким чином допомагає повніше використовувати можливості розуму. Тригери радіально розходяться від центральної ідеї за допомогою серії з'єднуючих гілок. Процес побудови карти імітує поведінку нейронів в процесі думання, коли активуються зв'язки між ними. Згадайте, як ви думаєте: не реченнями, а картинками, кольорами і діями. Провідна ідея карт пам'яті полягає у відображенні саме такого «натурального» стилю мислення.

Сфера застосування:

Існує 3 основних напрямки, в яких застосовуються інтелектуальні карти. І кожен із них містить по кілька піднапрямків.

Розвиток особистості:

- Генерація ідей, їх аналіз у пошуках рішення, узгодження і впровадження потенційного рішення.
- Упорядкування інформації у вигляді логічного ланцюжка подій, ідей і фактів.
- Опрацювання інформації. Техніка майнд меппінг дозволяє читати швидше, запам'ятовувати більше, краще концентруватися.
- Стратегічне думання: можливість поглянути на проблематику повністю та враховуючи всі особливості. Складання планів, розуміння своїх цілей, опис напрямків діяльності.
- Вийти за рамки своїх же власних обмежень (улюблений приклад Бюзена: paperclip).

Навчання:

- Згадаємо класичне застосування – ведення конспектів. Інтелектуальні карти для цього підходять краще за звичайні нотатки. Їхнє створення займає менше часу, ніж написання великого об'єму тексту, крім цього, таке

відображення інформації саме по собі є логічно організованим. Кожна карта пам'яті є унікальною і зберігається в пам'яті як цілісний об'єкт.

- Створення звітів, статей, оглядів. Інтелектуальна карта допомагає чітко визначити структуру та розставити акценти в потрібних місцях, що значно полегшує написання роботи.

- Вивчення іноземної мови використовуючи метод асоціацій.

Робочий процес:

- Створення презентацій та проектів ідей, в яких відображено хід думок.

- Прийняття рішень.

- Мозкові штурми. Карти пам'яті є потужним інструментом для роботи із асоціаціями. Записуючи, а потім переглядаючи ідеї, знаходяться нові зв'язки між концепціями, які були непоміченими до того. Крім того, сам спосіб малювання карти переводить мозок у режим креативності.

- Знову планування. Мова йде про зустрічі, розмови.

- Керування задачами. Перед усім це постановка і визначення параметрів. А деякі види ПЗ дозволяють здійснювати і оперативне керування.

- Керування проектами. Цей напрямок ще розвивається.

У мережі Інтернет є багато сервісів, які допомагають створювати карти знань: **Bubbl.us, FreeMind, XMind, Mindmeister, Zoho, Mindomo, Mind42** тощо.

СТВОРЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ КАРТ З ДОПОМОГОЮ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСУ BUBBL.US

Інтерфейс сервісу англomовний, але сервіс настільки простий у використанні, що в людини, яка не знає англійської, не виникає проблем у роботі.

Перевага цього сервісу в тому, що він дає змогу створювати карти знань, не реєструючись на сервісі. Але зареєстрований користувач має більше можливостей. Наприклад, можна зберігати створені карти знань у своєму

профілі на сервісі, а також брати участь у створенні колективних карт знань (рис. 2.29).

Рис. 2.29. Головна сторінка сервісу **Bubbl.us**

Також сервіс дає можливість додати інших користувачів до списку своїх друзів і дозволити їм редагувати свою карту знань. Працюючи в середовищі Bubbl.us, можна побачити, хто з ваших друзів має доступ до карти і хто з них нині працює над картою знань.

На жаль, сервіс передбачає тільки послідовне редагування карт знань. Щоб передати можливість редагування іншому користувачеві, ви повинні в себе закрити карту знань.

Реєстрація на сервісі Bubbl.us

Для початку роботи з сервісом Bubbl.us необхідно зайти на сайт сервісу. Для цього відкрийте браузер і введіть у рядок *Адреса*: **<http://bubbl.us/>**.

Сервіс дає можливість створювати карти знань без реєстрації на сервісі, але для кращого вивчення можливостей сервісу необхідно зареєструватися. Для цього слід натиснути на кнопку **Start Brainstorming** (Початок роботи). Після завантаження сторінки у верхньому правому кутку необхідно перейти за посиланням **Create Account** (Створити профіль) та заповнити запропоновану анкету:

- **username** (логін) – логін, це ім'я, яке користувач застосовує для входу

до сервісу;

- **password** (пароль) – пароль, це слово, яке дає змогу користувачу заходити в систему під своїм логіном; ніхто, крім користувача, не повинен знати слово-пароль;

- **confirm** (повторення пароля) – повторення введення пароля;

- **email** (електронна адреса) – адреса електронної скриньки;

- **name** (ім'я) – справжнє ім'я користувача.

Після введення даних необхідно натиснути кнопку **Submit** (Зареєструватися).

Після реєстрації на сервісі **Bubbl.us** з'являється вікно сервісу, в якому можна побачити три вкладки: **Friends** (Друзі), **Collaborate** (Співпраця), **My Sheets** (Мої схеми) (рис. 2.30).

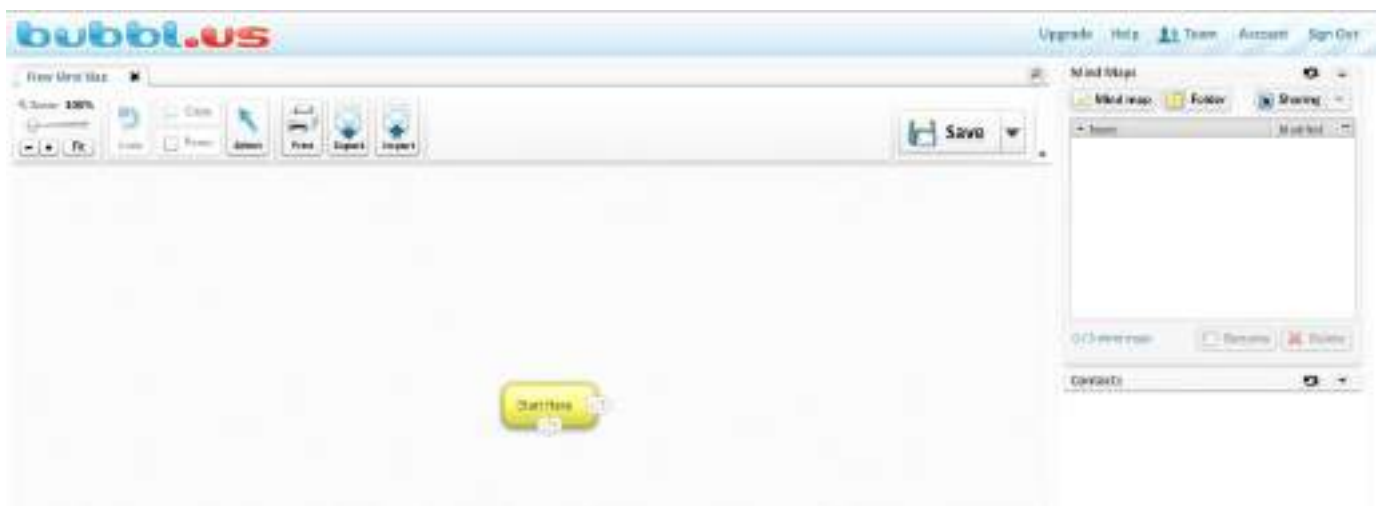

Рис. 2.30. Фрагмент вікна сервісу **Bubbl.us**

У вкладці **Friends** (Друзі) відображаються друзі, з якими користувач співпрацює на сайті. Вкладка **Collaborate** (Співпраця) дає змогу створювати мережеві карти знань, тобто карти знань, які створюватимуть кілька користувачів. У вкладці **My Sheets** (Мої схеми) зберігаються створені карти знань.

Основні кнопки для роботи з картами знань

У центрі екрана можна побачити центральний блок, навколо якого буде створюватися карта знань. Кожен блок має кнопки для створення та

редагування. Щоб їх побачити, необхідно підвести курсор до центрального блоку (блок 1-го рівня).

Кнопки для створення та редагування карти знань (рис. 2.31):

- – для пересування блоку;
- – для зміни кольору блоку;
- – додати підпорядкований блок
- – додати рівноправний блок
- – сховати підпорядковані блоки
- – збільшити (зменшити) розмір шрифту
- – допомагає пов'язати між собою кілька блоків;
- – знищує створені блоки.

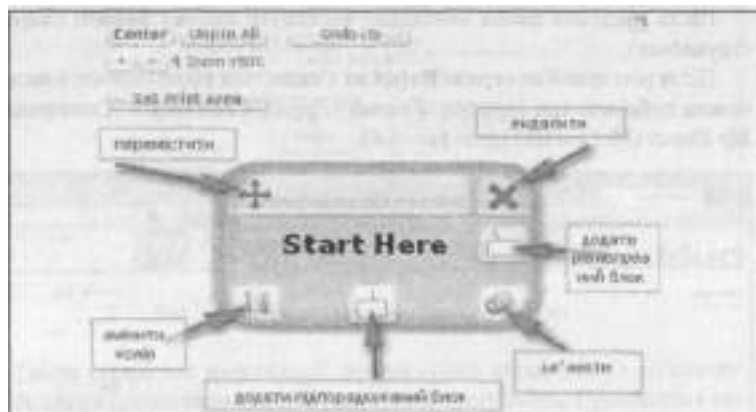
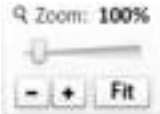

Рис. 2.31. Кнопки для роботи з блоками

Приклад новоствореної карти знань «Web 2.0» (рис. 2.32).

Кнопки для роботи з картами знань

- – розміщує схему по центру екрана;
- змінюють масштаб схеми;
- – скасовує щойно виконаний крок;

того, як користувач визначився з областю для друку, необхідно натиснути кнопку **Setup&Print** (Налаштувати й Роздрукувати). Відкриється вікно, в якому необхідно вибрати принтер, встановлений на комп'ютері, та натиснути кнопку **Печать**.

Створення карт знань

Для створення карти знань необхідно розмістити курсор посередині першого блоку та ввести назву блоку. Тепер слід створити блок другого рівня: натиснути кнопку . Потім у блок вводять назву. Аналогічно створюються інші блоки. Для створення карти знань існує кілька рівнів блоків: кожен має свій колір. Це дуже зручно, коли схема велика, таким чином можна розрізняти окремі рівні на схемі (рис. 2.34).

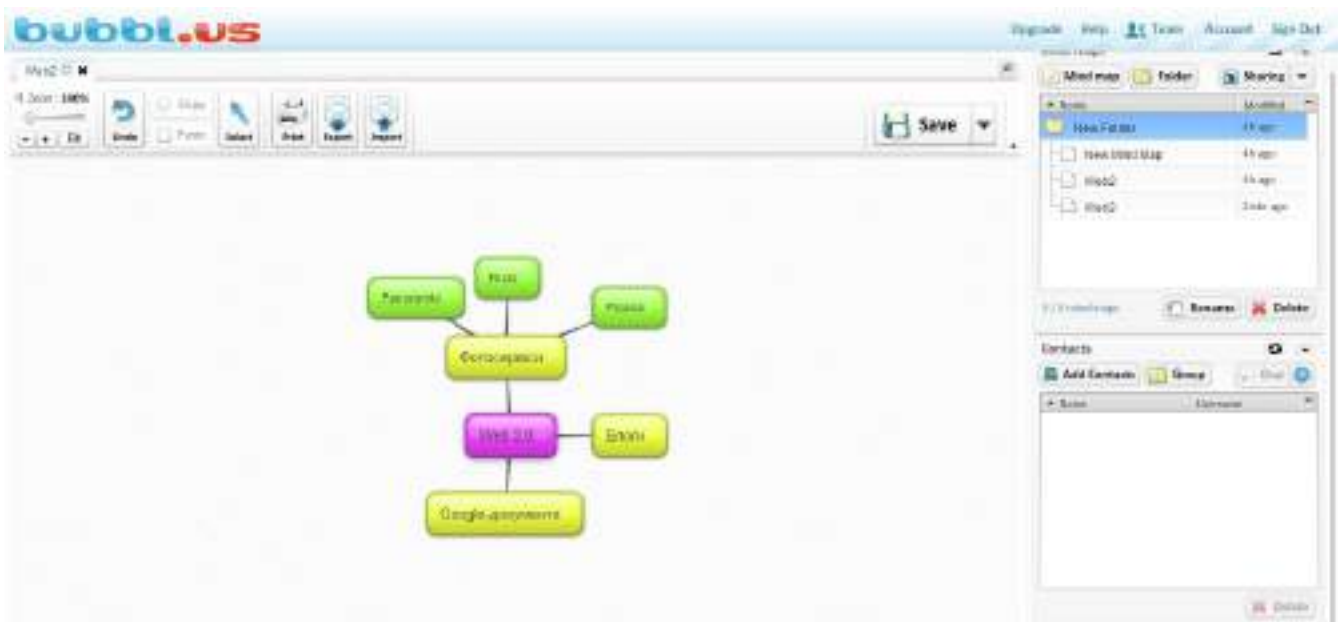

Рис. 2.34. Створення карти знань

Після створення карти знань її необхідно зберегти. Для цього слід перейти на вкладку **My Sheets** (Мої схеми). В рядку **Editing** (Редагування) треба ввести назву схеми (її необхідно вводити англійською) та натиснути кнопку **Save** (Зберегти) .

Після цього карта з'явиться у списку збережених карт (рис. 2.35).

На бічній панелі вікна знаходяться деякі посилання (рис. 2.34: *New* (Нова) – створення нової карти знань; *Load* (Завантажити) – відкрити створену раніше карту знань; *Rename* (Перейменування) – змінити назву збереженої карти знань; *Delete* (Вилучити) – вилучити карту знань; *Sharing* (Поділитись) – редагувати карту знань із іншими користувачами.

Рис. 2.35. Вигляд створеної карти знань у папці

Збереження карти знань

Натиснути кнопку **Export** (Експорт) (рис. 2.36), потім – вибрати, в якому вигляді зберегти карту.

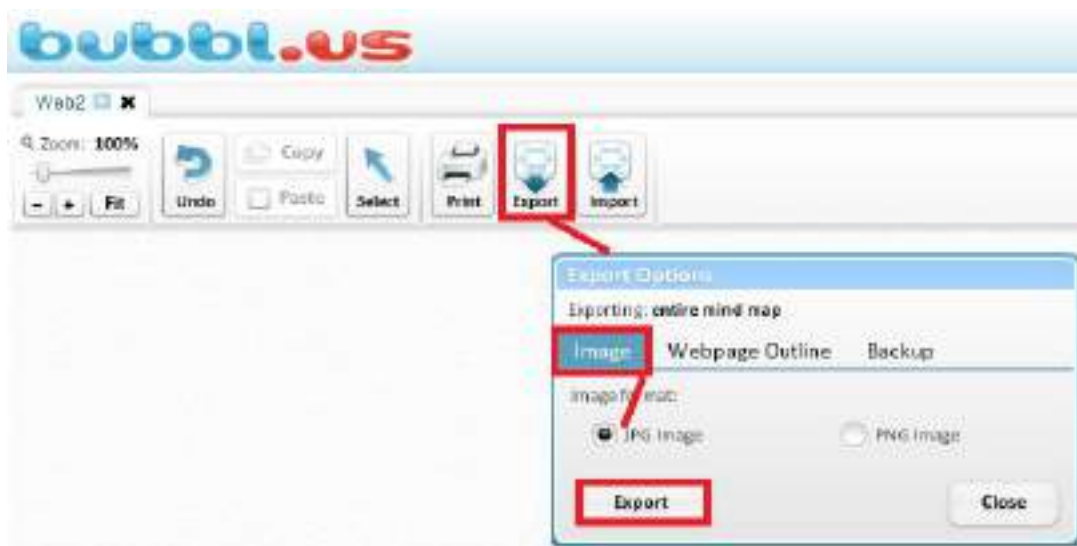

Рис. 2.36. Зберігання карти знань

Сервіс пропонує три способи: **Image** (Зображення), **XML**, **HTML**. Збережемо карту як зображення, тому змінювати нічого не будемо, перемикач залишимо в позиції **Image** (Зображення). Тепер треба вибрати, в якому форматі зберегти зображення. Пропонується два варіанти: формат **JPEG** і формат **PNG**. Залишимо перемикач у позиції **JPEG** і натиснемо кнопку **Export**.

СТВОРЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ КАРТ З ДОПОМОГОЮ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСУ MIND42

Mind42 є он-лайн сервісом для відображення ментальних додатків, який дозволяє користувачам візуалізувати свої думки за допомогою перевіреного методу карт пам'яті. Назва відноситься до спільних особливостей продукту і призначена для так би мовити «розуму на двох».

Особливості програми

Розробник надає повний набір функцій Mind42 безкоштовно, в тому числі:

- можливість вставки зображень з URL-адресу (наприклад, зображень, розміщених в іншому місці, наприклад, Imageshack або Веб-альбомів Picasa);
- URL-посилання на зовнішні сайти;
- співпраці в реальному часі і редагування, використовуючи гаджета Google Talk,
- Mind Map розмір обмежений лише обсягом вільної оперативної пам'яті і обчислювальної потужності;
- опціональна можливість публічно опублікувати карти розуму або тримати їх у приватному секторі;
- можливість додавання заміток галузях;
- експорт в Freemind, MindManager, Mind42 XML, PDF, зображення і форматований текст;
- імпорт з Freemind, MindManager, Mind42 XML;
- потрібна реєстрація перед доступом до ресурсу;
- неможливо додавати картинки з файлів, тільки у вигляді посилання.

Переваги програми:

- кілька людей можуть одночасно працювати над картою;
- можливо імпортувати карти з інших розширень: Mind42.com (*. M42), Freemind (*. Mm), MindManager (*. Mmap; *. Xml);
- інтегрований пошук за картинками Googl, Yahoo, Flickr, він можливий доступний, якщо натиснути на іконку для додавання картинки;
- на відміну від карт MindMeister дана програма має зрозумілий інтерфейс, дає можливість спільного редагування файлів, має базу графічних файлів.

Недоліки програми:

- відсутність в автономному режимі редагування;
- відсутність мобільної версії;
- обмеження (тільки творці карти розуму, але не колабораціоністи, можуть переглядати і відновлювати більш ранні версії карти розуму).

Інтерфейс робочого листа витриманий в класичному стилі (рис. 2.37). По центру розташовується центральний елемент карти, який задає її тему. Далі до нього додаються дочірні вузли, з яких поступово і зростає готова карта.

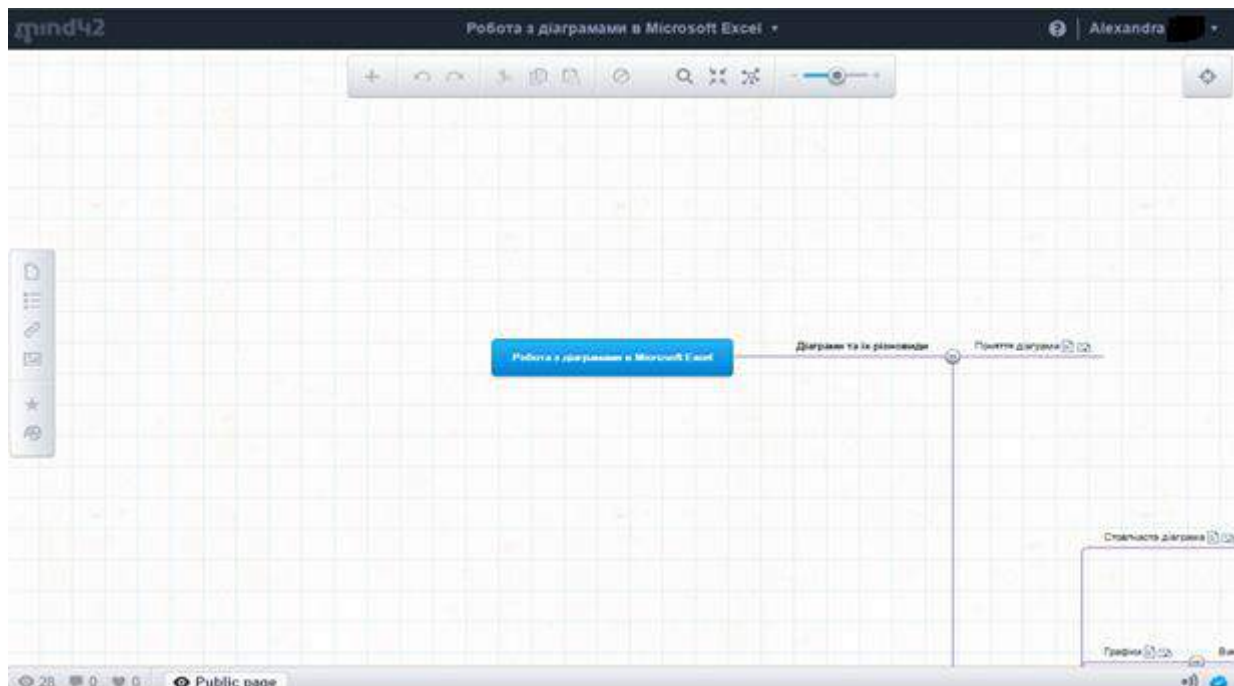

Рис. 2.37. Інтерфейс робочого листа у Mind42

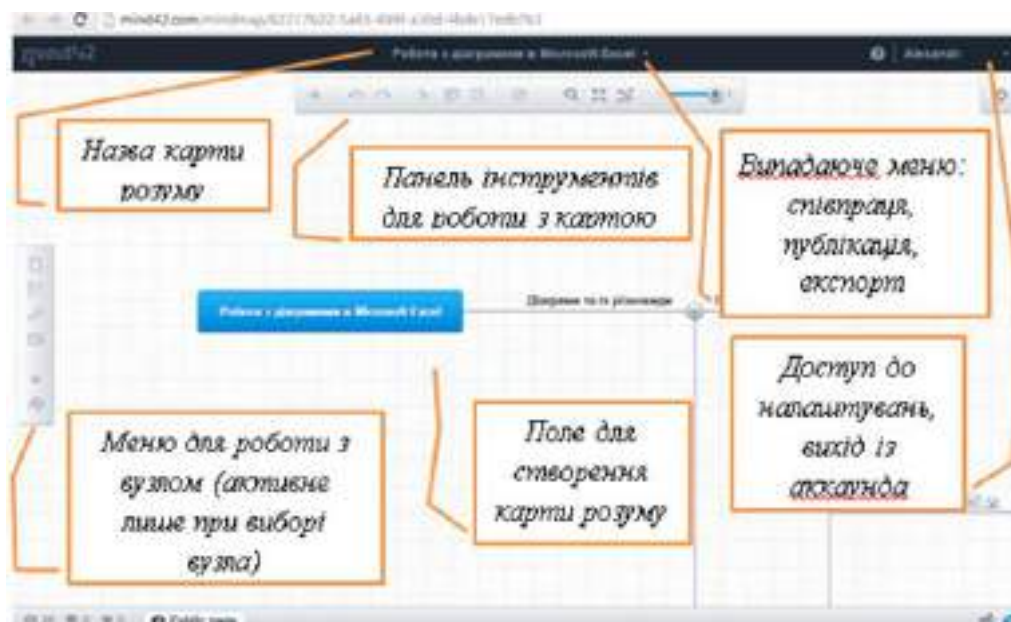

Рис. 2.38. Інтерфейс користувача у Mind42

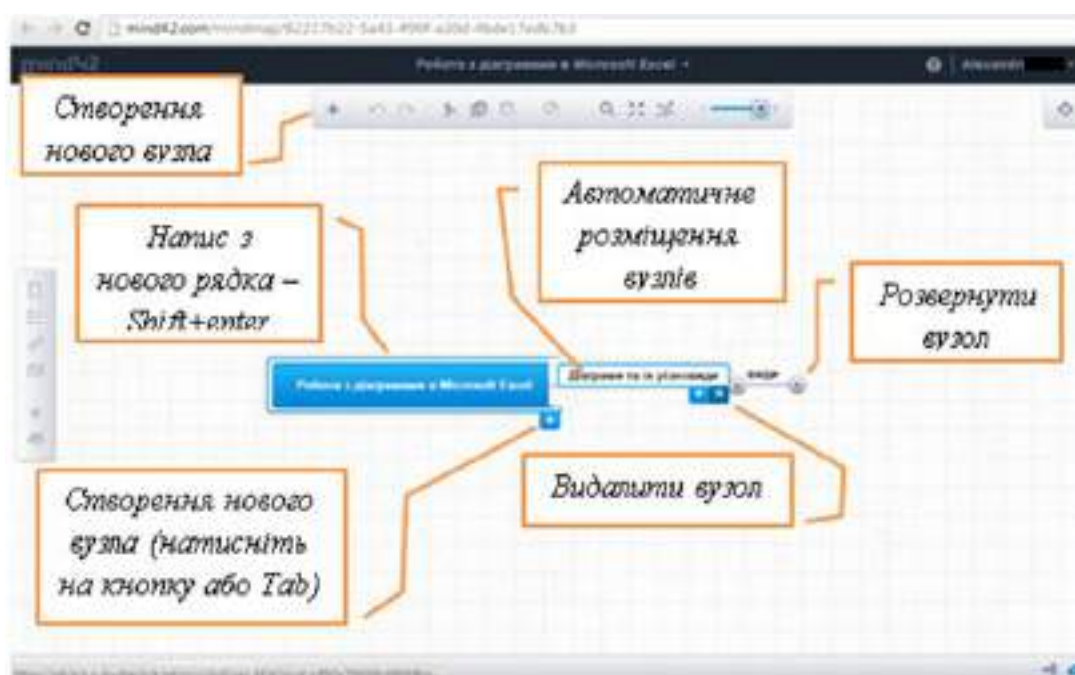

Рис. 2.39. Робота з вузлами у Mind42

Рис. 2.40. Панель інструментів для роботи з картою у Mind42

- 1- Створення нового вузла.
- 2- Відмінити/повторити.
- 3- Вирізати.
- 4- Копіювати.
- 5- Вставити файл.
- 6- Видалити.
- 7- Пошук.
- 8- Показати центр карти.
- 9- Згорнути/розгорнути гілки карти.
- 10- Збільшити/зменшити масштаб.
- 11- Вікно навігатора.

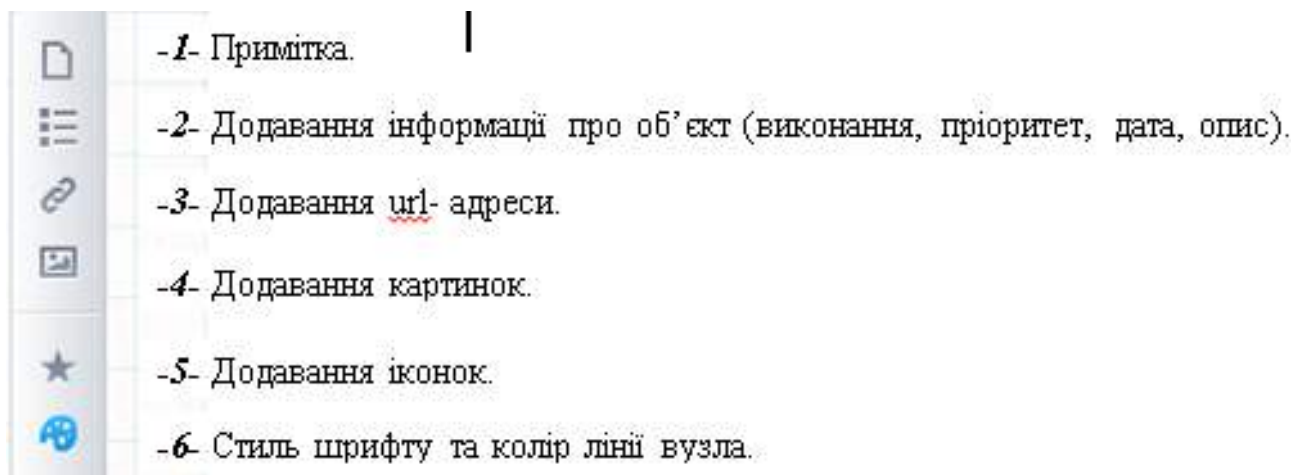

Рис. 2.41. Меню редагування вузлів у Mind42

Зауваження: кнопки меню редагування вузлів активні лише, якщо вузол вибраний.

Імпорт карт знань. Mind42 може імпортувати карти з інших розширень: Mind42.com (*. M42), Freemind (*. Mm), MindManager (*. Mmap; *. Xml).

СТВОРЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ КАРТ З ДОПОМОГОЮ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСУ MINDMEISTER

MindMeister (рис. 2.42) – чудовий інструмент для організації спільної роботи.

Рис. 2.42. Зовнішній вигляд інтелектуальної карти в MindMeister

Переваги програми для створення інтелект-карт сервису MindMeister:

- можливість працювати над проектом спільно з колегами в режимі реального часу;
- багатофункціональний інтерфейс в поєднанні з простотою у використанні;
- доступ до інформації, безпечно зберігається в будь-який час і в будь-якому місці;
- використання не вимагає клієнтів, інсталяцій і необхідності в апгрейді;
- високі стандарти безпеки і можливість резервного зберігання даних;
- мобільний доступ до додатку з можливістю редагування і синхронізації;
- можливість працювати в режимі оффлайн із збереженням даних локально з їх подальшою синхронізацією;
- безкоштовний базовий пакет.

При цьому, всі інтелект-карти зберігаються в Інтернеті. Щоб отримати до них доступ, досить використовувати будь-який стандартний веб-браузер.

Це далеко не всі переваги перед іншими програмами для створення інтелект-карт.

Застосування MindMeister

Відмінна риса сервісу – це можливість використовувати сценарії і шаблони, які діляться по групах. Для прикладу наведено шаблон Бізнес-ідеї (рис. 2.43):

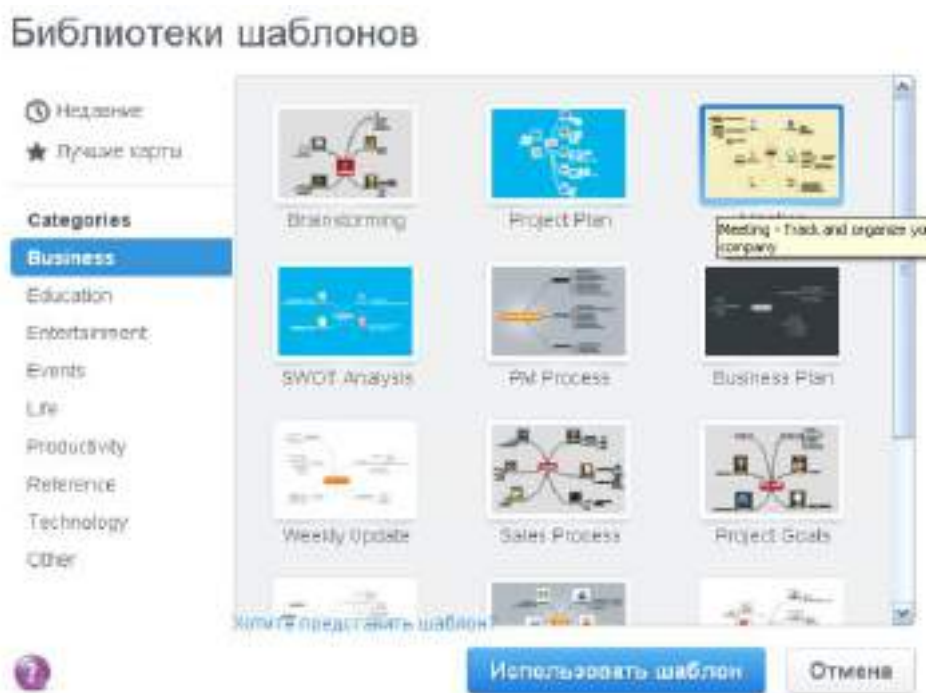

Рис. 2.43. Бібліотека шаблонів карт знань у MindMeister

Для того, щоб поділитися своєю інтелект-карткою, можна надіслати лист із запрошенням електронною поштою. Можна надіслати спеціальне посилання на свою інтелект-карту тому, кого хочете запросити.

MindMeister завжди зберігає всю історію змін карти на своїх серверах. А вони, у свою чергу, підтримують резервне зберігання даних з резервних копій на кількох «хмарах», і тому втратити карту знань практично неможливо.

Процес створення ментальної карти за допомогою on-line сервісу *Mindmeister* передбачає:

- можливість імпортувати та експортувати карти з FreeMind;
- можливість зберігати карти на сервері і мати до них доступ з будь-

якого комп'ютера;

- можливість прикріплювати файли до гілочок;
- доступність безкоштовної версії *Baisic Free version* (з функціональними обмеженнями).

Виділимо **недоліки** роботи з даним сервісом, а саме:

- графічні символи маленькі за розміром і вибір їх невеликий,
- немає можливості змінювати колір ліній і їх форму,
- потрібна реєстрація для доступу до ресурсу,
- повна версія коштує \$15 на рік.

У загальному, ментальна карта, створена за допомогою даного ресурсу має вигляд ієрархічної схеми, в центрі якої розташоване поле з ключовим поняттям, від якого у вигляді «віток» розміщуються наступні блоки, що пояснюють, класифікують, характеризують зміст головного поняття (рис. 2.44).

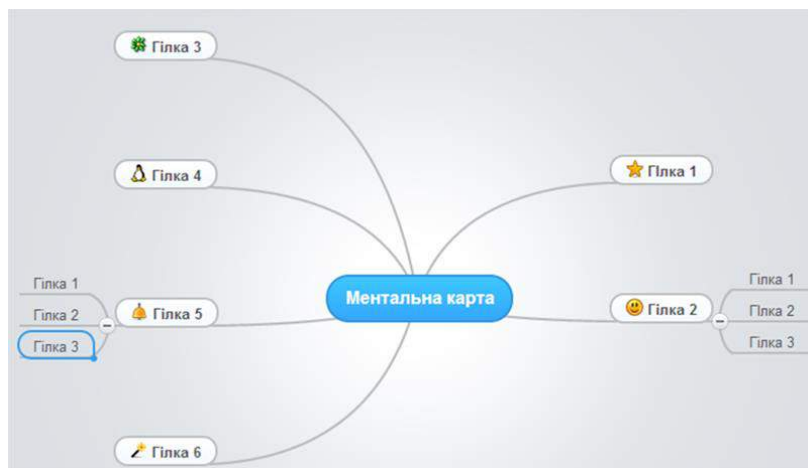

Рис. 2.44. Загальний вигляд карти знань, створеної в on-line сервісі Mindmeister

Розглянемо методику створення ментальної карти на прикладі on-line сервісу *Mindmeister*.

1) Увійти на ресурс *midmeister.com*. Потрібно зареєструватися, проте зручніше увійти на сайт, використовуючи електронну пошту на Gmail або Facebook, натиснувши на відповідний значок (рис. 2. 45).

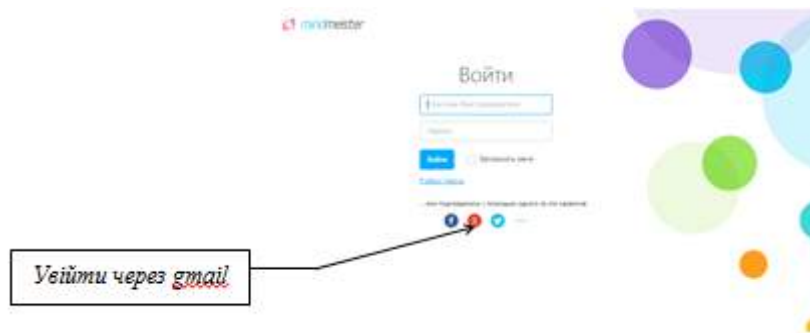

Рис. 2.45. Вхід до on-line servісу Mindmeister

Відкриється кабінет, де зберігаються особисті карти, також будуть представлені деякі цікаві карти, які можна переглянути.

2) Натиснувши на вкладку «Моя новая ментальная карта» (рис. 2.46) – відкриється діалогове вікно для створення карти знань.

У центральній частині даного вікна розміщується фігура – це і є ключове (головне) поняття майбутньої карти.

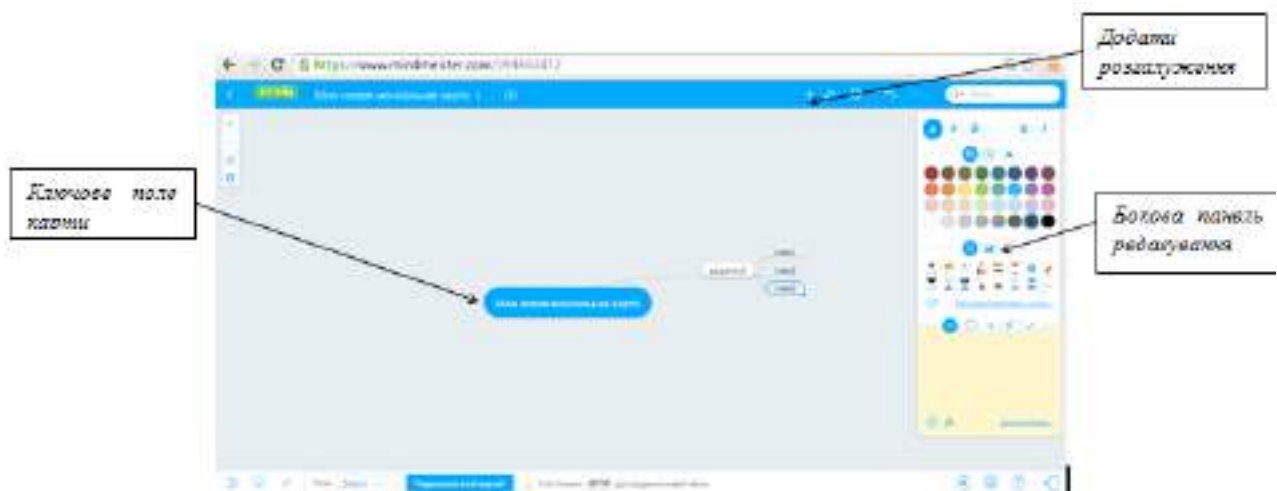

Рис. 2.46. Діалогове вікно для створення карти знань за допомогою on-line ресурсу Mindmeister

3) З ключового поняття будуються розгалуження. Для цього, виділивши поле від якого буде відходити відгалуження, натиснемо на значок «+» на верхній панелі (рис. 46).

Аналогічним чином можна створити другорядні відгалуження, і таким чином сформувати «дерево» карти знань.

Використовуючи бокову панель редагування можна змінювати оформлення, типи шрифтів у блоках, додавати зображення, коментарі до блоків, гіперпосилання, імпортувати відео, тощо.

Після завершення створення та редагування карти знань, її можна експортувати на комп'ютер у вигляді картинки, презентації, PDF-документа або ж публікувати її в мережі, для спільного чи приватного доступу.

Створені, таким чином, карти знань учитель може використовувати як план-конспект лекції, коли відкриваючи коментарі до блоків ментальної карти, переглядаючи картинки, відео файли, відкриваючи інші on-line ресурси з гіперпосилань, учитель покроково розкриває перед учнями певну тему, використовуючи при цьому елементи наочності. За допомогою такої карти матеріал стане набагато цікавішим і краще сприйматиметься учнями.

СТВОРЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ КАРТ З ДОПОМОГОЮ ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСУ MINDOMO

Завантаження Mindomo

До адресного рядка Вашого браузера введіть **<http://mindomo.com>** та виконайте перехід за цим посиланням. У результаті відкриється початкова Головна сторінка для роботи з сервісом, до якої необхідно здійснити вхід, натиснувши відповідне посилання у правому верхньому куті цієї сторінки. Ввівши до відповідних полів сторінки входу ім'я користувача та пароль, натиснути **Зайти** (рис. 2.47).

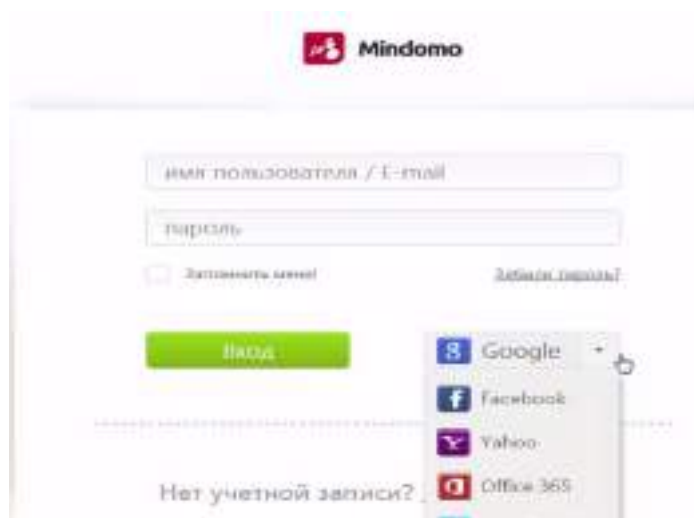

Рис. 2.47. Вхід до сервісу **Mindomo**

Вибір шаблону карти

Після завантаження сервісу, потрібно виконати команду **Файл/Новий**. Після виконання команди буде створена нова ментальна карта. У центрі робочої області міститься головний вузол карти, у якому необхідно вказати головне поняття ментальної карти. Активувати вкладку формат і вибрати Стиль карти (рис. 2.48).

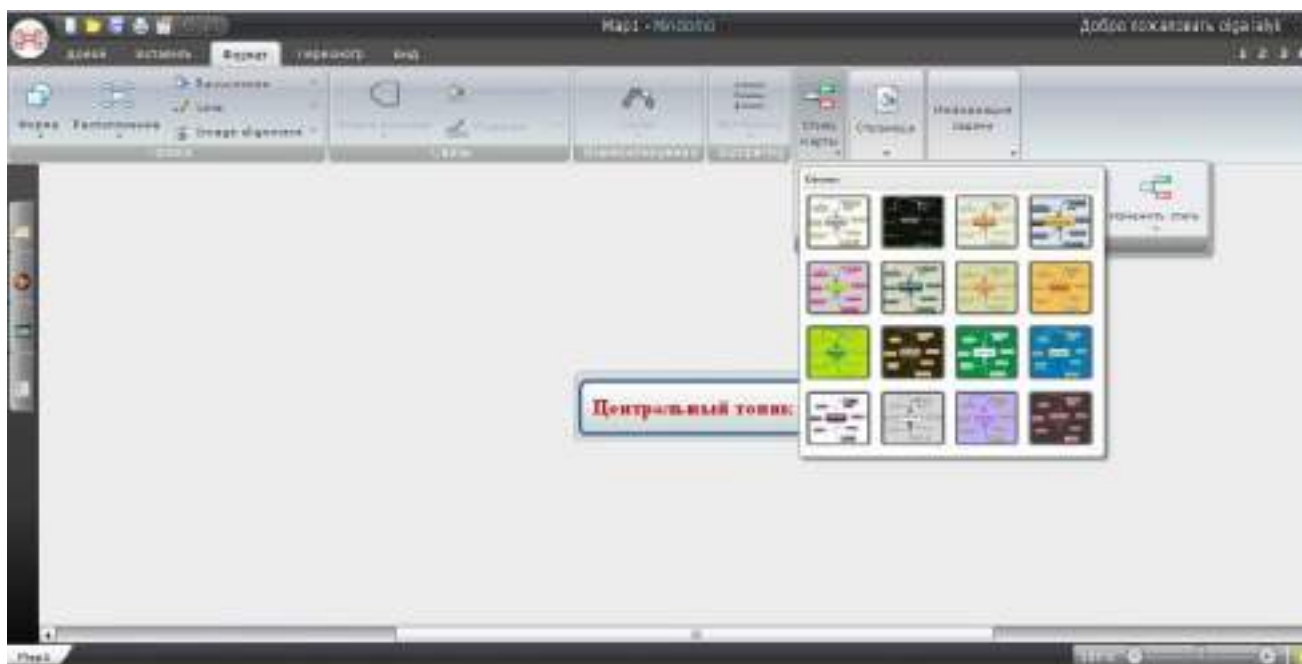

Рис. 2.48. Вибір шаблону ментальної карти

Додавання вузлів

Програма **Mindomo** містить три види вузлів:

- старші;
- головні;
- підзаголовки.

Для додавання вузлів, необхідно активувати вкладку **Вставити** і клацнути на піктограмі **Топик**. Після клацання по піктограмі **Топик** у робочій області програми отримується новий вузол (рис. 2.49), де необхідно написати потрібні поняття. Для переміщення вузла, необхідно його виділити і перемістити у потрібне місце. Для видалення вузла, необхідно його виділити і натиснути клавішу **Delete**.

Рис. 2.49. Додавання вузлів

Вставка зображення

Для вставки зображення у ментальну карту, необхідно активувати вкладку **Вставити** і клацнути на піктограмі **Зображення**. Після клацання по піктограмі **Зображення** відкриється бібліотека стандартних рисунків програми **Mindomo** (рис. 2.50).

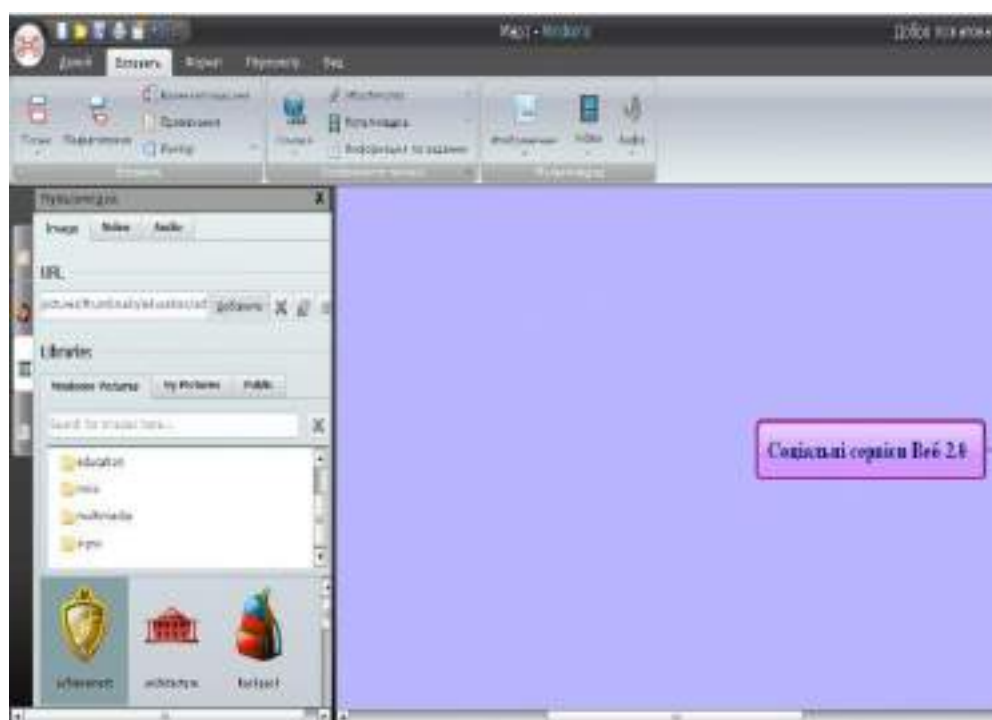

Рис. 2.50. Вставка рисунка

Програма **Mindomo** дає можливість вставляти у ментальні карти власні зображення, а також зображення, які містять інші соціальні фотосервіси, для цього необхідно лише вказати URL-адресу необхідного зображення.

Вставка гіперпосилання

Для вставки гіперпосилання, необхідно клацнути на піктограмі **Силка**, у діалоговому вікні, що відкриється (рис. 2.51), ввести URL-адресу посилання і натиснути кнопку **Додати**.

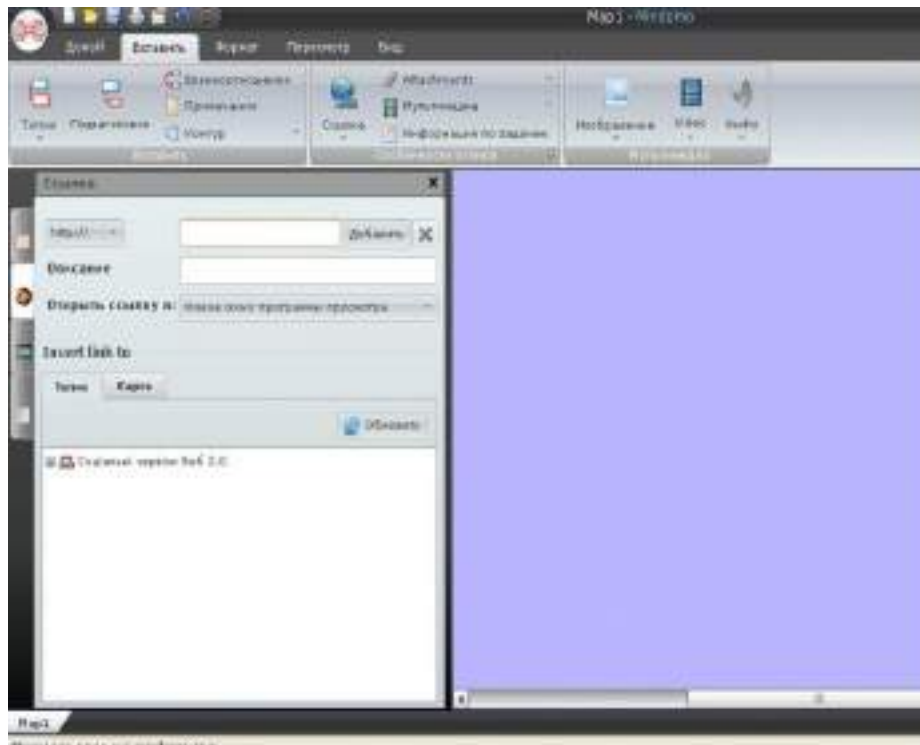

Рис. 2.51. Вставка гіперпосилання

Збереження ментальної карти

Для збереження карти необхідно виконати команду **Файл/Зберегти**, або клацнути на відповідній піктограмі на панелі інструментів.

8. ТЕХНОЛОГІЇ СТВОРЕННЯ ХМАРКИ ТЕГІВ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Хмара тегів (хмара слів, або зважений список, представлена (-ий) візуально) — це візуальне подання списку категорій (або тегів, також званих мітками, ярликами, ключовими словами, тощо). Зазвичай використовується для

опису ключових слів (тегів) на веб-сайтах, або для представлення неформатованого тексту. Ключові слова найчастіше являють собою окремі слова, і важливість кожного ключового слова позначається розміром шрифту або кольором. Таке уявлення зручно для швидкого сприйняття найвідоміших термінів і для розподілу термінів за популярністю щодо один одного.

Особливу візуальне уявлення та розповсюдження терміна «хмара тегів» почалося в першому десятилітті 21 століття. А, взагалі, «хмарка тегів» почала активно застосовуватись у зв'язку з розвитком сайтів орієнтованих на соціальний трафік (так званий web2.0).

Кольорова хмара зі слів приковує погляд до об'єкта і змушує зосередитись на матеріалі. Хмара містить в собі як візуальну інформацію (наприклад, форма хмари), так і смислове навантаження – сам текст.

Робота над «хмарию» будується за певними етапами: введення поняття, визначення ключових слів по вихідним параметрам, асоціативним методом підбору образу, створення хмари. Порядок етапів може змінюватися в залежності від шляху формування поняття – дедуктивного або індуктивного.

Навіщо створювати хмари слів?

У будь-якому завданні повинен бути сенс. Освоїти сервіси по створенню «хмар слів» зовсім не довго, але з чого скласти ці хмари, що з ними робити далі? Як ці хмари допоможуть вирішувати завдання навчального плану?

Можливості використання хмари слів у навчанні пов'язані, наприклад, з тим, що:

- в хмару можна записати тему уроку, яку учні повинні визначити;
- попросити скласти пропозиції щодо визначеної теми, «хмара» виступає в якості опорного конспекту;
- можна запропонувати дітям прочитати в «хмарі» головне питання, на яке необхідно знайти відповідь протягом уроку;
- скласти речення або розповідь, використовуючи якомога більше слів з хмари;

- створити словникову «хмару» на основі невеликих нещодавно вивчених навчальних текстів, і попросити учнів пригадати, про що були ці тексти, і в якому саме контексті використовувалися слова;
- показати «хмару», складену зі слів, узятих із незнайомого тексту, і попросити здогадатися про його зміст;
- перетворити нудний текст в цікаву головоломку;
- написати зашифровану листівку другові;
- зробити «хмарку» підказок до математичного (фізичного, географічного, біологічного, інформатичного, ...) диктантів, кросвордів тощо;
- повторити основні поняття теми, що вивчається.

Це тільки деякі варіанти використання «хмар тегів/слів». Кожен вчитель може додати до свого арсеналу вправ найрізноманітніші ідеї.

Сервіси для роботи з хмарами тегів

В Інтернеті можна знайти декілька сервісів для створення «хмар тегів» та описи до них:

Розглянемо один з сервісів, який дає можливість інтерактиву під час уроку, що дозволяє реалізувати роботу з прийомом «багато мишей» - це сервіс Tagul (рис. 2. 52).

Рис. 2.52. Сервіс Tagul для роботи з хмарами тегів

Tagul - хмара в хмарі. Tagul - веб-сервіс, який дозволяє створити хмару слів з тексту, введеного користувачем або з веб-сторінки з адресою.

Хмара може мати різну форму і кольорове рішення. Кожне слово хмари являє собою гіперпосилання для пошуку у Google.

Для початку роботи необхідно зареєструватися або використовувати аккаунт соціальних мереж.

Сервіс підтримує кирилицю. Створеною працею можна поділитися з використанням посилання. Можна отримати код для вбудовування хмари на сторінки сайтів, блогів. Можна зберегти роботу на растрі і векторі (відповідно PNG і SVG) або просто роздрукувати на папері.

В освіті цей сервіс буде цікавим інструментом для роботи з текстами, в оформленні сайтів, блогів. Для швидкого створення інтерактивних хмарних тематичних посилань і багато іншого.

Працюючи з сервісом Tagul, за кожним ключовим словом можна розмістити посилання на сайт. Завдяки цьому можливості використання даного сервісу практично невичерпні.

Для ознайомлення з інструкцією по роботі з сервісом Tagul пропонуємо переглянути подане відео: <https://youtu.be/JLLG6dkGX28>

Приклади використання «хмар тегів» в навчальному процесі:

Приклад 1. «Математична хмарка»: під час узагальнення знань за курс математики за 5-6 класи учні обирають поняття (підводять мишею – відбувається збільшення терміну – активізація) та дають визначення або пояснення до обраного тегу.

Приклад 2. «Хмарка Менделєєва»: гарний «тренажер» для вивчення назв хімічних елементів (при активізації елемента потрібно його назвати).

Сервіс Taxedo (<http://www.tagxedo.com>). Реєстрації не вимагає. Створену хмару можна уявити в будь-якому вигляді. Є можливість зміни кольору, розміру, положення, форми, фону і відстані між словами, а також завантажити свою картинку для створення хмари. При наведенні миші на слово воно виділяється і представляється як гіперпосилання. Сервіс дозволяє зберігати хмару картинкою на ПК в різних форматах і якості, дає код для вставки як картинки, так і флеш. Сервіс дає можливість роздрукувати готову картинку

Сервіс imagechef.com – це сервіс Інтернет для візуалізації інформації. Сервіс має багато графічних шаблонів, які дозволяють додавати свій текст і фотографії, щоб зробити анімовану або статичну картинку.

Потім створену картинку можна зберегти до себе на ПК або додати html-код на блог, а ще можна поділитися нею в соціальних мережах або відправити по електронній пошті один одному

І ще дуже важливо – цей сервіс російською мовою, що значно спрощує роботу!

Наступний сервіс – **Wordle.net**. Дуже простий інструмент, що не вимагає реєстрації і дозволяє генерувати хмару слів з вказаного Інтернет джерела (посилання на статтю, блог, розповідь), за скопійованим текстом або за ключовими словами, які вводить користувач. Хмару можна представити у будь-якій колірній гаммі і задати різне положення слів в хмарі (рис. 2.53).

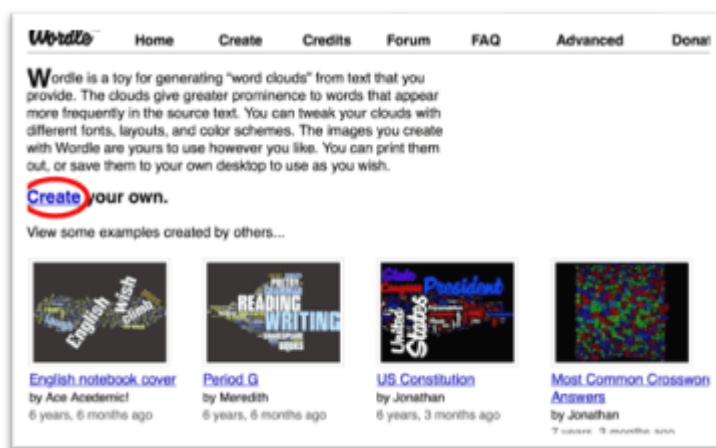

Рис. 2.53. Сервіс Wordle.net для генерації хмари слів

Word It Out – сервіс для створення хмари слів, функціонал якої дозволяє створити текстову хмару не лише скопійованого тексту або посилання, але і з таблиці (хороша альтернатива використанню діаграм). Також, можна вибирати як буде в генерованій хмарі представлений текст: слова, що найчастіше зустрічаються, виділяються кольором і більшим розміром шрифту, або текст представляється в тому вигляді як був введений, незалежно від частоти слів. Сервіс не вимагає реєстрації. Колір фону, тексту і розмір слів легко змінюється (рис. 2. 54).

Якщо щось не влаштовує – граємось з кольорами, шрифтами, напрямком тексту і малюнками.

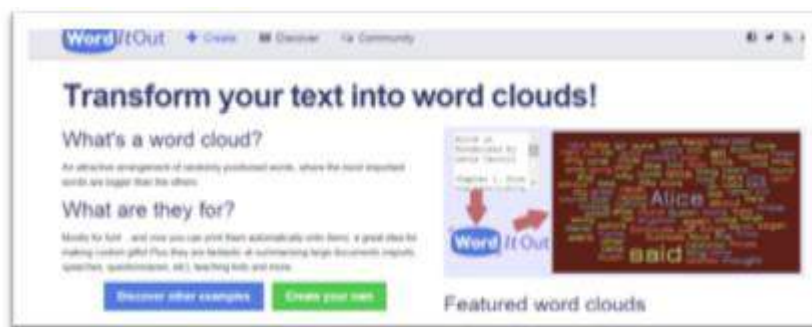

Рис. 2.54. Сервіс Word It Out для створення хмари слів

На наш погляд, використання «хмари слів» допустимо на всіх етапах роботи на уроці: на початковому етапі, на етапі закріплення та контролю. Також, учитель може залежно від технічних можливостей школи, організовувати роботу над хмарию фронтально, індивідуально і по групах.

Можливості використання хмари слів у навчанні пов'язані з тим, що:

- в хмару можна записати тему уроку, яку учні повинні визначити; попросити скласти пропозиції з певної теми,
- «хмара» виступає в якості опорного конспекту;
- можна запропонувати дітям прочитати в «хмарі» головне питання, на який необхідно знайти відповідь протягом уроку;
- скласти пропозиції або розповідь, використовуючи якомога більше слів із хмари;
- створити словникову «хмару» на основі невеликих недавно вивчених навчальних текстів, і попросити учнів пригадати, про що були ці тексти, і в якому саме контексті використовувалися слова;
- показати «хмару», складену зі слів, узятих з незнайомого тексту, і попросити здогадатися про його зміст.

Способи використання хмари слів в освітньому процесі:

1. Аналіз тексту (частота використовуваних слів в тексті, виділення ключових слів, порівняння текстів за допомогою хмар слів).
2. Візуалізація тексту (альтернатива діаграмі).
3. Використання хмари слів при створенні інфографіки.

4. Представлення зворотного зв'язку (ключові слова уроку, проекту, курсу).
5. Мозковий штурм.
6. Уявлення інформації про себе (кожен входить ключові слова і створює свою хмару).
7. Вгадування розповіді по хмарі слів.
8. Представлення звіту і результатів дослідження.
9. Виявлення і представлення очікувань.
10. Проведення простого опитування.
11. Робота з текстом (після прочитання тексту кожен учень фіксує основну ідею розповіді. Усі ідеї представляються у вигляді хмари тексту).
12. Прикраса хмарою статті у блозі, презентації, плакаті і т.д.
13. Узагальнення і рефлексія.
14. Створення унікального подарунка (представлення історії, або побажань у вигляді хмари слів, яка може бути роздрукована для листівки).

І це ще не всі можливості які нам дає хмаринка слів у нашій професійній діяльності.

Кожен вчитель предметник, класний керівник, вихователь знайде, на мою думку, результативний спосіб використання вищевказаних сервісів. Окрім того, сервіси створення «хмар слів» настільки прості, що скористатись ним може й будь-яка дитина, яка має навички роботи з Інтернет сервісами.

Слід зауважити, є ще інші сервіси які дають можливість створювати такі хмарки слів.

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ:

1. Проведіть порівняльний аналіз технологій Web 1.0, Web 2.0 та Web 3.0.
2. Опублікуйте власні фото (начального призначення з відповідної дисципліни) на фотосервісі Flickr та Panoramio. Опишіть технологію роботи.
3. Знайдіть у мережі та збережіть закладки, які б допомагали у вивченні дисципліни «Інноваційні методи, технології та моніторинг якості електронного

навчання» з теми «Використання можливостей ІКТ в освітній діяльності сучасного фахівця», на сервісі БобрДобр.

4. Створіть власний блог, опублікуйте його, запросіть друзів до коментування свого блогу. Опишіть методику створення блогів на сервісі Blog.com або LiveJournal. Схарактеризуйте використання блогів у педагогіці.

5. Представте власну ідею використання різноманітних послуг Інтернет у майбутній педагогічній діяльності:

- у процесі підготовки до уроку;
- під час проведення уроку;
- у процесі роботи над проектом;
- з метою підвищення кваліфікації;
- у позаурочній роботі.

6. Навести приклад використання платформи Веб 2.0 у навчальному процесі ВНЗ для вивчення конкретної дисципліни, навести її переваги та недоліки.

Питання для самоконтролю:

1. Що ви розумієте під поняттям «технології Веб»?
2. Що розуміють під поняттям Web 1.0?
3. Які стандартні послуги соціальних сервісів використовуються для спілкування та взаємодії людей?
4. Перелічіть, які можливості надає користувачам спілкування у мережі?
5. Назвіть труднощі, що виникають у процесі використання соціальних сервісів.
6. Що ви розумієте під поняттям «Web 2.0»? Коли воно з'явилося?
7. Які нові можливості надають користувачам сервіси Web 2.0?
8. Що ви розумієте під терміном «мобільність інформації»?
9. Що ви розумієте під поняттям «підкастинг»?
10. Чи є засобом мобільності інформації застосування технології синдикації Веб-контенту? Охарактеризуйте дане поняття.
11. Що ви розумієте під терміном «контент»?

12. Що ви розумієте під терміном «мережна спільнота»?
13. Що таке блог? Коли виникло їх стрімке поширення у Вебі?
14. Поясніть, чим відрізняються блоги від персональних веб-сторінок?
15. Хто такі «блогери»?
16. Що ви розумієте під явищем «блогосфери»? Коли воно з'явилося?
17. Що таке механізм «трекбеків»?
18. Як саме можна використовувати блоги?
19. Охарактеризуйте в широкому значенні Web 2.0.
20. Що розуміється під поняттям «концепція Web 3.0»?
21. Які ви знаєте різновиди блогів?
22. Що таке блог, блогосфера, блогер?
23. Яким чином можна створити блог?
24. Як створити новий допис у блозі?
25. Що таке пост?
26. Що таке гаджет?
27. Як можна додати новий гаджет?
28. Яким чином можна у блозі додати зображення?
29. Як можна у блозі додати відео?
30. Як можна вставити посилання у блозі?
31. Як можна відредагувати сторінку блогу?
32. Чи всі користувачі можуть прокоментувати ваш блог?
33. Дайте визначення терміну «карта знань»?
34. Які ви знаєте синоніми терміну «карта знань»?
35. Для чого використовуються карти знань?
36. Назвіть сфери застосування карт знань.
37. Які існують програми для створення карт-знань?
38. Які можливості програми Bubl.us?
39. Як можна зареєструватися на сервісі Bubl.us?
40. Назвіть кнопки для створення та редагування карт знань.
41. Які існують кнопки для роботи з картами знань?

42. Чим відрізняється рівноправний блок від підпорядкованого?
43. Як можна роздрукувати карту знань?
44. Як можна створити карту знань?
45. Як додати інших користувачів для редагування вашої карти знань?
46. В яких форматах можна створену карту знань?
47. У якому порядку мають бути розташовані елементи(вузли) ментальної карти?
48. У яких галузях може використовуватися програма Mind42?
49. Які існують особливості програми Mind42?
50. Які є переваги та недоліки програми Mind42?
51. Опишіть інтерфейс робочого листа Mind42.
52. Опишіть етапи роботи з вузлами у програмі Mind42.
53. Які інструменти для роботи з ментальною картою має програма Mind42?
54. Що містить меню редагування вузлів у програмі Mind42?
55. Наведіть перелік веб-сервісів, за допомогою яких можна створювати ментальні карти.
56. Назвіть переваги сервісу MindMeister для створення інтелект-карт.
57. Де і які можна вибрати шаблони у сервісі MindMeister?
58. Що передбачає процес створення ментальної карти за допомогою on-line сервісу Mindmeister?
59. Виділіть недоліки роботи з сервісом MindMeister.
60. Яка методика створення інтелект-карти у MindMeister?
61. Яка методика створення інтелект-карти у Mindomo?

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА 4

Тема: Готовність педагога до інноваційної діяльності

Література:

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. - Київ : Академвидав, 2004. - 352 с.
2. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности к деятельности - М.: Просвещение, 1983. - 356 с.
3. Клепиков О. І., Кучерявий І. Т. Основи творчої особистості: Навчальний посібник. - К.: Вища школа, 1996. - 295 с.
4. Мороз О. Г., Сластьонін В. О., Філіпенко Н. І. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація: навчальний посібник. - К., 1997. - 168 с.
5. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник / Ред. кол.: В.О. Зайчук (гол.ред.), О. Я. Савченко, О. І. Ляшенко, А. М. Федяєва та ін. - К.: НМЦВО, 2001. - Вип. 31. - 222 с.
6. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Е.С. Полат. - М., 1999. - 59 с.
7. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М.Пехоти. - К.: А.С.К., 2002. – 255 с.
8. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: Монографія / За ред. С.О. Сисоєвої. -К.: ВІПОЛ, 2001. - 503 с.
9. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посібник / О. М. Пехота та інші. - К.: Видавництво А.С.К., 2003. - 240 с.
10. Попова О. В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні у ХХ столітті. - Харків, 2001. – 256 с.
11. Психологія і педагогіка життєтворчості: навч.-метод.посібник / Ред. рада: В. М. Доній (голова), Г. М. Несен (заст. голови), Л. В. Сохань, І. Г. Срмаков (наук. ред.) та ін. - К., 1996. - 792 с.

12. Шахіна І. Ю. Інноваційні методи, технології та моніторинг якості електронного навчання: навчальний посібник / І. Ю. Шахіна. – Вінниця : ФОП Тарнашинський О. В., 2018. – 556 с.

13. Юсуфбекова Н. Р. Общие основы педагогической инноватики. Опыт разработки теории инновационных процессов в образовании. - М., 1991. – 91 с.

План:

1. Підготовка вчителя в умовах трансформації національної системи освіти України.
2. Трансформація підходів до педагогічної підготовки вчителя.
3. Технологізація освітнього процесу.
4. Структура готовності майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій у майбутній професійній діяльності.
5. Антиінноваційні бар'єри у професійній діяльності педагога та шляхи їх подолання.

1. ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Переорієнтація сучасної вищої педагогічної освіти на європейські стандарти передбачає насамперед підготовку компетентного фахівця, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, уміє визначати педагогічні цілі і успішно досягати їх, є суб'єктом особистісного і професійного зростання. Трансформації в освіті зумовили зміни її базової парадигми: необхідність переходу від навчання знань, умінь, навичок до навчання здатності навчатися і вдосконалюватися. Успішність студента в усіх формах освітнього процесу у вищому навчальному закладі залежить від уміння вчитися. Рівень професійних і особистісних досягнень нерідко визначається здатністю і вмінням учитися все життя і застосовувати на практиці вивчене. Тому слід навчитися раціонально організовувати свою навчальну діяльність, опанувати техніку особистої розумової праці та вміння працювати з книгою, сучасними джерелами інформації, тобто добре засвоїти мудрість учіння. Саме у вищому

педагогічному навчальному закладі студент може набути необхідних навичок, які допоможуть йому стати хорошим фахівцем.

Тенденції розвитку вищої освіти України визначені стратегією її приєднання до Болонського процесу, яке відбулося з підписанням відповідного акта 19 травня 2005 року в м. Берген (Норвегія). Основною метою Болонського процесу є створення зони Європейської вищої освіти. Тому запровадження Болонських принципів - крок до євроінтеграції України і засіб полегшення доступу громадян до якісної освіти.

Основними принциповими позиціями створення зони Європейської вищої освіти (цілями Болонського процесу) є:

1) упровадження двоциклового навчання та освітніх і кваліфікаційних ступенів (після завершення першого циклу навчання присвоюється академічний ступінь бакалавра, другого – магістра);

2) упровадження кредитної системи обліку трудомісткості навчальної роботи студентів. За основу береться ECTS (European Credit Transfer System – Європейська кредитно-трансферна система), що має накопичувальний характер;

3) формування системи контролю якості освіти;

4) розширення мобільності студентів і викладачів;

5) забезпечення працевлаштування випускників;

6) підтримання привабливості європейської системи освіти з одночасним збереженням кращих традицій і надбань національних систем вищої освіти.

ECTS формувалася протягом 1988-1995 рр. Вона створена з метою зближення, а не уніфікації систем вищої освіти європейських країн. Завдання ECTS – досягнення прозорості систем навчання у різних країнах та сприяння студентським обмінам у країнах Європи через надання можливості студентові здійснювати трансфер (перезарахування) та накопичення кредитів. Ця система ґрунтується на обліку обсягу навчального навантаження студента, необхідного для засвоєння завдань (цілей) програми навчання.

Трудомісткість навчання визначає кредит.

Кредит передбачає всі види навчальної діяльності, необхідні для завершення повного року академічного навчання у закладі, тобто лекції, практичні роботи, семінари, консультації, індивідуальну, самостійну роботу, підсумковий контроль (екзамени, заліки), дипломну (магістерську) роботу, педагогічну, навчальні і виробничі практики. Отже, кредит ґрунтується на повному навантаженні студента, а не обмежується лише аудиторними годинами.

Кредит (лат. *creditum* - позика, від *credo* - довіряю) – одиниця виміру («вартість») обсягу навчального навантаження, необхідного середньому студентові для повного оволодіння визначеними результатами навчання (компетенціями).

Кредит ECTS є числовим еквівалентом оцінки (від 1 до 60), призначеної для розділів курсу, щоб охарактеризувати обсяг загального навчального навантаження студента. Кредити відображають кількість роботи, яку вимагає кожен блок курсу (навчальна дисципліна), і охоплюють усі необхідні для цього види навчальної діяльності студента: лекції, практичні роботи, семінари, консультації, індивідуальну, самостійну роботу (в бібліотеці чи вдома), підсумковий контроль (іспити, заліки), дипломну роботу, педагогічну, навчальні і виробничі практики чи інші види діяльності, пов'язані з оцінюванням.

Ціна кредиту – 36 академічних годин. Кількість кредитів на навчальну дисципліну визначається діленням загального обсягу годин із навчальної дисципліни на ціну кредиту. Наприклад, курс «Вступ до педагогічної професії», на який навчальним планом передбачено 36 академічних годин, оцінюється в 1 кредит, а курс «Педагогіка», на який виділено 108 академічних годин, оцінюється 3 кредитами.

У ECTS навчальне навантаження на один навчальний рік становить 60 кредитів і, як правило, 30 кредитів - на семестр. Кредити ECTS - це відносне, а не абсолютне мірило навчального навантаження. Вони лише визначають, яку

частину загального річного навантаження містить один елемент навчального плану у вищому навчальному закладі.

Навчальна дисципліна (курс) охоплює один або декілька залікових кредитів, кількість яких визначається змістом та формами організації навчального процесу.

Заліковий кредит – завершена задокументована частина змісту навчальної дисципліни, вивчення якої для студентів завершується підсумковим оцінюванням (тестуванням, заліком, семестровим іспитом).

Він складається із модулів – частин програми навчальної дисципліни, поєднаних із формами навчання (лекційні, практичні, семінарські, лабораторні та індивідуальні заняття, усі види практик та консультацій, самостійні завдання та інші форми і види навчальної та науково-дослідної діяльності студентів). Кожний із модулів містить змістові модулі - одну, декілька тем чи розділ курсу.

Студент має право на зарахування додаткових залікових кредитів (не передбачених навчальним планом спеціальності), отриманих шляхом вивчення дисциплін як у своєму навчальному закладі, так і в інших вищих навчальних закладах. Для такого зарахування необхідно подати в деканат довідку про опанування дисципліни із зазначенням рівня засвоєння знань. Студент також має право на зарахування додаткових кредитів за інші види діяльності поза навчальним планом за результатами участі в олімпіадах різного рівня, наукових конференціях; підготовки наукових публікацій; отримання грантів; стажування, навчання та практики у літніх школах, у т. ч. за кордоном, тощо.

Трансформації в освіті спричинили зміни її базової парадигми. Нині освіта ґрунтується не тільки на традиційних засадах (знаннях, уміннях, навичках), а й на нових, запропонованих ЮНЕСКО: «вчитися знати, вчитися робити, вчитися бути, вчитися співіснувати». Отже, знання, уміння і навички - це тільки засіб, а не мета освіти XXI ст.

Закон України «Про вищу освіту» кваліфікує студентів як активних суб'єктів освітньої діяльності. Вони – ті, хто навчається, а не ті, кого навчають (термін «студент» у перекладі з латинської мови означає «той, хто навчається»).

Відповідно до умов Болонської декларації у процесі навчання зменшується частка прямого інформування студента і розширюється застосування інтерактивних форм роботи під керівництвом викладача. Самостійна робота студента стає основним джерелом набуття професійних компетенцій, сприяє формуванню конкурентоспроможного фахівця.

Навчальна діяльність у ВНЗ передбачає аудиторну роботу з опанування програмового матеріалу (лекції, семінари, практичні тощо), індивідуальну роботу (консультації, виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань (ШДЗ), індивідуальні заняття, що проводяться під керівництвом викладача, тощо) та самостійну роботу (засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача). Вона охоплює підготовку до семінарських, практичних, лабораторних занять; написання рефератів, есе, творчих робіт із конкретних проблем курсу; складання письмових звітів або усних доповідей; опрацювання окремих тем, питань програми курсу, додаткової літератури; роботу в інформаційних мережах тощо.

Повноцінну і творчу самостійну роботу студентів у навчальному закладі забезпечує матеріальна та інформаційно-технічна база: навчальні лабораторії, комп'ютерні класи з можливістю роботи в Інтернеті, бібліотека з читальними залами, навчально-методичні кабінети інститутів, факультетів, кафедр та ін. Навчальні ресурси закладу містять також електронні навчально-методичні комплекси навчальних дисциплін (електронні курси), з яких студент може отримати повний пакет необхідних матеріалів для опанування певної дисципліни. Електронні курси доступні на інтернет-сторінці у віртуальній бібліотеці навчального закладу або відповідної кафедри.

2. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

Найближча перспектива професійної діяльності педагога в умовах трансформації української освіти виявляється в дискурсі реалізації завдань модернізації освіти, що визначають пріоритет розвитку особистості, адекватної сучасним тенденціям розвитку суспільства. Вона задається орієнтирами державної політики в галузі освіти і закріплюється нормативно-правовими, концептуально-програмними документами: законами України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Державною національною програмою “Освіта” (Україна ХХІ століття), Національною доктриною розвитку освіти в Україні, Державною програмою “Вчитель“, Концепцією педагогічної освіти.

Особливого значення набуває проблема якісної підготовки випускників педагогічних університетів у зв’язку з їхньою майбутньою багатофункціональною діяльністю, участю у розвитку освіти, науки, виробництва, духовного життя суспільства. Подальшого вдосконалення вимагає не тільки формування професійних якостей майбутніх учителів, а й виховання у дусі поєднання національних та загальнолюдських цінностей, активної громадянської позиції, плюралізму та демократії. Л. Хомич наголошує, що на сучасному етапі динамічного розвитку суспільства ставляться принципово нові вимоги до педагогічних працівників, а вищій школі потрібно відмовитися від набутих стереотипів у підготовці майбутніх спеціалістів і так організовувати навчально-виховний процес, щоб студенти пройшли всі стадії професійного становлення, які б забезпечували формування в них цілісного досвіду самостійної діяльності.

В. Ковальчук вважає, що сучасний учитель передусім “має бути висококваліфікований і далекоглядний професіонал, свідомий та відданий патріот України, тонкий психолог, котрий володіє інформаційними та педагогічними технологіями”.

Т. Шестакова, в свою чергу, зауважує, що “сучасні гуманістичні пріоритети вищої педагогічної освіти вимагають розвитку суб’єктності

майбутніх педагогів, їхньої самостійності, творчої активності, посилення відповідальності за власний професійний розвиток”. На ключовій ролі учителя у сучасних і майбутніх продуктивних змінах в освіті та суспільстві наголошується і в документах міжнародних організацій (ЮНЕСКО, Європейського Союзу, Ради Європи, Європейської Комісії, Європейської асоціації педагогічної освіти тощо). Наприклад, у доповіді Міжнародної комісії з освіти для XXI століття “Освіта: прихований скарб” зазначається, що:

1. Незважаючи на те, що психологічне і матеріальне становище викладачів значно відрізняється в різних країнах, перегляд їхнього статусу стає необхідним, якщо ми хочемо, щоб “освіта протягом всього життя” виконувала ту основну роль, яку Комісія покладає на нього з метою забезпечення прогресу наших суспільств, а також зміцнення взаєморозуміння між народами. Важливість ролі вчителя повинна бути визнана суспільством і його необхідно забезпечити необхідними повноваженнями, а також відповідними засобами для викладацької діяльності.

2. Вимоги оновлювати свої знання та кваліфікацію стосуються також і викладачів. Їхня професійна діяльність повинна бути організована таким чином, щоб вони могли мати можливість, і навіть деякою мірою були зобов’язані вдосконалювати свої знання, а також користуватися усіма досягненнями у межах різних сфер економічного, соціального і культурного життя.

Такі можливості, як правило, можуть бути забезпечені у межах різних форм навчальних відпусток або періодів відпочинку. Ці формули, шляхом внесення відповідних коригувань, можна було б застосовувати відносно усіх викладачів. Однак, на сьогодні проблема впровадження нових стандартів підготовки вчителів залишається гострою і відкритою. Виникає запитання, “хто?” і “як?” здійснюватиме запропоновані задуми. Основна відповідальність за їх реалізацію в кінцевому рахунку лягає на педагогічні колективи загальноосвітніх закладів у цілому, і на кожного окремого педагога зокрема. Відтак, необхідність підготовки педагогічних кадрів, здатних здійснювати

перетворення освітньої дійсності, визначає потребу трансформації неперервної педагогічної освіти.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2013 р. № 1176 було затверджено галузеву Концепцію розвитку неперервної педагогічної освіти. У преамбулі документу зазначається, що постійне вдосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників зумовлене зміною ролі людини у сучасному світі, баченням ідеалу освіченості людини та висуванням нових вимог до якості людського капіталу відповідно до культурно-духовних, суспільно-економічних і технологічних трансформацій, а також чисельних викликів глобального, європейського, національного, регіонального та місцевого рівнів. Також наголошується, що педагогічна освіта є базовою для будь-якого фахівця, причетного до навчання, виховання, розвитку та соціалізації людини. Рівень педагогічної освіти визначає ефективність у вирішенні професійних завдань вихователя, вчителя, викладача вищого навчального закладу і системи освіти дорослих.

Підготовка та підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників розглядається цьому контексті як важлива передумова, що забезпечує проведення модернізації освіти на основі осмислення національного і зарубіжного досвіду. Основу професійної підготовки педагога складає психолого-педагогічна підготовка, яка передбачає формування глибоких людинознавчих знань, комунікативних умінь та компетенцій у сфері людських відносин. Реалізація такого підходу здійснюється через вивчення, крім традиційних навчальних дисциплін (дидактика, теорія виховання, історія педагогіки, загальна психологія, педагогічна і вікова психологія), порівняльної педагогіки, основ педагогічної майстерності, соціальної психології та інших навчальних дисциплін, які визначаються з урахуванням особливостей спеціальностей. Окремо у документі визначено зміст фундаментальної, методичної, інформаційно-комунікаційної та практичної підготовки.

Отже, для здійснення трансформації системи неперервної педагогічної освіти педагогічному співтовариству належить вирішувати завдання формування суб'єкта педагогічної діяльності, здатного взяти на себе ініціативу і відповідальність за здійснення перетворень. Особлива роль при цьому відводиться професійній підготовці педагога у вузі, яка полягає в підготовці студентів до вирішення завдань на випередження, в розвитку їхніх прогностичних, перетворювальних, проєктивних, дослідницьких здібностей. У системі вищої професійної освіти можливість випереджувальної професійної підготовки педагога до реалізації особистісно-розвивального навчання закладена документами, які надають значну свободу вузам при розробці основних освітніх програм за напрямом “Педагогічна освіта” як на рівні бакалаврату, так і на рівні магістратури. Вимоги стандартів, представлені циклами гуманітарної та соціально-економічної підготовки; природничо-наукової предметної підготовки та професійно орієнтованої підготовки у цілому задають рівень якості підготовки педагогів, який вимагає уточнення і конкретизації. При цьому відповідальність за якість процесу і результату підготовки лягає на педагогічні колективи вузів. Їм належить шукати вихід як діяти “тут і зараз”, забезпечуючи професійно-особистісний розвиток студента в процесі його підготовки, орієнтуючи його на вирішення завдань майбутнього.

У контексті наукової ідеї випереджальна професійна підготовка педагога у вузі як освітній процес спрямована на освоєння компетенцій, необхідних випускнику вузу для активної професійної діяльності як на найближчу, так і довгострокову перспективу. Випереджальна професійна підготовка педагога у вузі передбачає проєктування і реалізацію освітнього процесу з освоєння знань, умінь, компетенцій, ціннісних орієнтацій, норм поведінки і освітнього спілкування, спрямованих на становлення студента як суб'єкта, відповідального за розвиток своїх професійно значущих якостей (активність, відповідальність, креативність, цілеспрямованість, рефлексивність тощо), розкриття внутрішніх ресурсів (духовне і фізичне здоров'я, стиль мислення, самооцінка, педагогічні здібності, емоційно-вольові властивості), необхідних

йому для повноцінного виконання основних видів професійної діяльності (педагогічна, науково-дослідна, управлінська, проектна, методична, культурно-просвітницька), функцій (мотивування, цілепокладання, інформування, прогнозування, прийняття рішень, організація, комунікація, контроль, корекція), ролей (вчитель, вихователь, керівник, тьютор, організатор, дослідник, експерт, методист, консультант, куратор, репетитор, педагог-психолог, соціальний педагог тощо), проявів рольових позицій (натхненник, майстер, фасилітатор, аналітик, діагност, ініціатор, стратег, порадник, психотерапевт, проектувальник, лідер, оратор, модератор та ін.). Педагогічний зміст випереджаючої професійної підготовки педагога у вузі полягає в переході з пізнавально-предметно-розвивального на пізнавально-методологічно-розвивальний тип освіти, який відображає трансформації, що відбуваються в українській освіті. Рух до освітнього ідеалу для такого типу освіти вимагає відмови від передачі логічно завершеної системи знань і правил їх застосування на користь відкритої системи, що припускає продукування знань і способів їх застосування; перехід від “научіння – засвоєння” деперсоніфікованих вузькодисциплінарних знань до “пізнання – розуміння” інтегрованої інформації про світ професійної діяльності педагога і набуття здатності до самовизначення в цьому світі; становлення і розвиток його проєктивно-перетворюючих здібностей в процесі освоєння методології професійної діяльності. Пізнавальні орієнтири випереджаючої професійної підготовки педагога у вузі базуються на єдності наукового, суб’єктно – творчого, ціннісно-смислового, проєктно-діяльнісного освоєння сутності педагогічної реальності. Базовими змістовними компонентами такої підготовки виступають набуття студентами власної цілісної картини професійної реальності і ціннісно-смислових орієнтацій професійної діяльності, становлення і прояв суб’єктності у професійній діяльності, придбання здібностей та досвіду конструювання власної педагогічної системи. Випереджальна професійна підготовка педагога у вузі будується на принципах випереджального відображення педагогічної дійсності на основі наукових досліджень для прогнозування змін в освіті, виявлення

вимог до освітніх результатів, побудови ймовірнісних сценаріїв їх досягнення; інтеграції різних компонентів змісту підготовки для формування у студентів цілісних уявлень професійної дійсності; методологізації процесу підготовки та ініціювання методологічної рефлексії для освоєння студентами індивідуальних стратегій моделювання професійної діяльності.

Отже, випереджувальна професійна підготовка педагога у вузі з урахуванням найближчої і віддаленої перспектив діяльності педагога позначена спрямованістю на: активність і професійно-особистісний розвиток студентів; самоосвітню діяльність студентів; усвідомлення себе як педагога, здатного адекватно усвідомлювати професійну реальність, своє місце, значення і роль у ній, пропагувати ідеї інклюзивної освіти, здоров'язберігаючого навчання, освіти в інтересах сталого розвитку, демократії, створення єдиної зони європейської освіти.

3. ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Однією із суттєвих характеристик освітнього процесу є його технологізація – дотримання змісту і послідовності навчально-виховних етапів, що потребує особливої уваги до використання, розвитку і вдосконалення педагогічних технологій.

Педагогічна технологія (грец. *techne* - майстерність і *logos* - слово, вчення) – сукупність психолого-педагогічних настанов, які визначають спеціальний підхід і композицію форм, методів, способів, прийомів, засобів (схем, креслень, діаграм, карт) у навчально-виховному процесі.

ЮНЕСКО трактує педагогічну технологію як системний метод створення, застосування процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їх взаємодії з метою оптимізації форм освіти.

Поняття «педагогічна технологія» дещо ширше від поняття «навчальна технологія», оскільки охоплює і виховні технології. У педагогічній літературі використовуються як тотожні поняття «технологія навчання» і «навчальна технологія». Побуває думка, що поняття «технологія навчання» є дещо вужчим

від поняття «навчальна технологія», оскільки поняття «технологія навчання» спонукає розглядати конкретну технологію, яка дає змогу добре навчати, тобто є високоефективною, а поняття «навчальна технологія» є менш цілеспрямованим і дає змогу розглядати різні технології навчання.

Педагогічна технологія повинна задовольняти такі методологічні вимоги:

- концептуальність (кожній педагогічній технології повинна бути притаманна опора на певну наукову концепцію, яка забезпечує філософське, психологічне, дидактичне і соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей);
- системність (педагогічна технологія повинна мати всі ознаки системи: логіку процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність);
- керованість, яка передбачає діагностичне планування, проектування процесу навчання, поетапну діагностику, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів;
- ефективність (педагогічні технології існують у конкретних умовах і повинні бути ефективними за результатами і оптимальними витратами, гарантувати досягнення певного стандарту навчання);
- відтворюваність, що уможливлює застосування (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах іншими суб'єктами.

Кожна педагогічна технологія може бути ефективною за умови психологічної обґрунтованості, практичної спрямованості. Розроблення і застосування будь-якої педагогічної технології вимагає творчої активності педагогів і учнів, залучення їх до творчої участі в розробленні технологічного інструментарію: складання технологічних схем, карт, організації технологічних форм виховання і навчання. Активність педагога виявляється у глибокому знанні психологічних особливостей учнів, внесенні коректив у розгортання технологічного процесу, організації взаємних консультацій, взаємоперевірки і взаємооцінки.

Результат педагогічної технології залежить від рівня майстерності педагога, його загального розвитку, загального психологічного клімату в колективі, матеріально-технічного оснащення, настроєності учнів.

Загалом педагогічна технологія наближає педагогіку до точних наук, а педагогічну практику робить організованим, керованим процесом з передбачуваними позитивними результатами.

4. СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МАЙБУТНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Модель формування професійної готовності до застосування інноваційних методів навчання майбутнім учителем технологій розроблена на основі професійно-діяльнісного підходу, що характеризується цілісністю, динамічністю і єдністю структурних (ціль, зміст, форми й методи навчання) і функціональних компонентів: мотиваційно-цільового (сукупність цілей і завдань практико-орієнтованої підготовки майбутнього учителя технологій, орієнтованої на формування відповідної професійної готовності); змістового (інформація, яку необхідно забезпечити в процесі освітньої й практичної діяльності студентів і методичний апарат реалізації); технологічного (здійснення послідовності пропедевтичного, ознайомлювального, тренувального, практичного, навчально-наукового етапів формування готовності до застосування інноваційних методик); результативного (цілісність критеріїв, що дозволяють визначити рівень сформованості професійної готовності майбутніх учителів технологій до застосування інноваційних методів навчання).

Успішність реалізації моделі в навчальному процесі визначається педагогічними умовами.

До комплексу основних педагогічних умов ефективної реалізації моделі формування професійної готовності до застосування інноваційних методів навчання майбутнім учителем технологій ми відносимо:

У створення інноваційно-освітнього середовища педагогічного ВНЗ, що спонукує студентів до індивідуально-професійного росту в освоєнні інноваційної педагогічної діяльності;

У збагачення змісту професійно-орієнтованих навчальних дисциплін (циклу професійних і практичних дисциплін) ідеями й поняттями, знання яких сприяє формуванню в студентів готовності до майбутньої інноваційної педагогічної діяльності;

У використання інноваційних технологій у навчальному процесі ВНЗ (метод проектів, тренінги, ділові ігри, навчально-наукове дослідження, дискусії, кейс-стаді, портфоліо, інтерактивні методики, застосування інформаційних і комп'ютерних технологій навчання);

У поетапне формування інноваційної компоненти майбутньої професійної діяльності у студентів спеціальності «Технологічна освіта» (пропедевтика, початкове ознайомлення, тренувальні вправи, педагогічна практика, навчально-наукова розробка інноваційного змісту і методик навчання у загальноосвітніх школах).

Розробка цільового компонента в моделі формування професійної готовності у майбутніх учителів технологій до застосування інноваційних методів навчання містить у собі:

- визначення кінцевої освітньої мети, що полягають у формуванні професійної готовності у майбутнього вчителя технологій до застосування інноваційних методів навчання як складовій його професійної компетентності;
- вичленовування необхідного рівня знань, що стосуються різних аспектів застосування інноваційних методів навчання (соціокультурного, історично-педагогічного, науково-теоретичного, організаційно-методичного), кількості їхнього засвоєння, способів їхнього досягнення;
- визначення обсягу матеріалу про сутність і специфіку застосування інноваційних методів навчання, зміст та глибину його вивчення на кожному етапі дослідно-експериментальної роботи, а також ефективності застосовуваних методів, систем і технологій навчання.

Загальна цільова настанова, покладена в основу моделі експериментальної педагогічної системи, – самостійність пізнавальної та практичної діяльності студентів, стимулювання їхнього професійно-педагогічного й особистісного самовизначення, створення установки на творчість, підвищення відповідальності за результати навчання, ефективна підготовка до педагогічної діяльності, стимулювання процесу становлення і розвитку нестандартного і творчого вчителя технологій, здатного й готового інноваційними шляхами розв’язувати актуальні проблеми, що постали перед сучасною школою.

Визначена загальна мета визначила вибір принципів організації освітнього процесу в рамках експериментальної педагогічної моделі: варіативність змісту освіти в зоні актуальних ціннісних орієнтації майбутніх учителів технологій і установок практики сучасної школи на інноваційну педагогічну діяльність; наступність в ускладненні вимог до професійної діяльності майбутнього вчителя технологій шляхом розширення границь вибору педагогічних і виробничих інновацій шляхом можливого виходу за межі нормативної педагогічної діяльності; вільний, але відповідальний вибір освітньо-професійної траєкторії розвитку студентів у межах вивчення психолого-педагогічних дисциплін відповідно до їхніх індивідуально-особистісних можливостей і потреб.

Змістовий компонент експериментальної моделі формування професійної готовності до застосування педагогічних інновацій визначає: підходи до вирішення проблеми забезпечення процесу навчання в їхньому повному обсязі; опосередковує способи й методи їхнього рішення; дає установку всієї сукупності елементів і факторів, що роблять істотний вплив на реалізацію навчальних програм у процесі експериментального навчання; виявляє зміст і глибину необхідних знань, навичок, умінь, особистісних та професійно-важливих якостей студентів.

Потреба формування у майбутнього вчителя технологій готовності до застосування інноваційних методів як базової підстави особистісного і

професійного спрямування висуває особливі вимоги до змісту й структури матеріалу, що стосується інноваційної педагогічної діяльності, а також вибору освітніх технологій його подачі.

Компонентами моделі визначені цільовий, змістовий, технологічний та результативний. Завданням цільового компоненту є визначення цілей і завдань практико-орієнтованої підготовки майбутнього учителя технологій, орієнтованої на формування відповідної професійної готовності. Завдання змістового компоненту полягає у процесі постійного відбору інформації, необхідної для забезпечення навчальної діяльності студентів. Технологічний компонент є здійсненням послідовності пропедевтичного, ознайомлювального, тренувального, практичного, навчально-наукового етапів формування готовності до застосування інноваційних методик. Результативний компонент включає цілісність критеріїв, що дозволяють визначити рівень сформованості професійної готовності майбутніх учителів технологій до застосування інноваційних методів навчання.

Основними принципами організації освітнього процесу в експериментальній педагогічній моделі є варіативність змісту освіти, наступність в ускладненні вимог до професійної діяльності майбутнього вчителя технологій і вільний вибір освітньо-професійної траєкторії розвитку студентів у межах вивчення психолого-педагогічних дисциплін відповідно до їхніх індивідуально-особистісних можливостей і потреб.

5. АНТИІННОВАЦІЙНІ БАР'ЄРИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Упровадження нової ідеї, проекту або технології часто наштовхується на різні перешкоди, які названо антиінноваційними бар'єрами. Антиінноваційні бар'єри (франц. *barriere* — перешкода, перепона) — зовнішні або внутрішні перешкоди, які заважають здійсненню інноваційної діяльності. До зовнішніх бар'єрів належать:

- соціальні бар'єри (несумісність нового з наявним досвідом і цінностями, прийнятими в суспільстві; стереотипи мислення педагогічного співтовариства);
- організаційні бар'єри (протидія керівних органів освіти втіленню нововведень; відсутність координаційних центрів з розроблення та впровадження педагогічних інновацій);
- методичні бар'єри (брак методичного забезпечення нововведення, недостатня поінформованість у галузі педагогічної інноватики);
- матеріально-технічні бар'єри (навантаження педагогів, побутові умови, рівень заробітної платні).

До внутрішніх бар'єрів належать психологічні (особистісні) бар'єри, які приховують глибинні особистісно-професійні проблеми.

Психологічні бар'єри — психічні стани, що виявляються в неадекватній пасивності педагога, яка заважає здійснювати інноваційну діяльність.

Опір нововведенням є поширеним явищем. Він може поставати як пряма відмова від участі в інноваційній діяльності, імітація активності з одночасною демонстрацією того, що нововведення не дає позитивних результатів, тощо.

Часто на шляху нового стає консервативний і непіддатливий до новацій досвід роботи. Певні проблеми щодо цього пов'язані з особливостями мислення багатьох педагогів, які орієнтуються на здоровий глузд і побутові уявлення про свою професійну діяльність. Ці уявлення зводяться до висновку, що педагог повинен добре знати свою справу, а все інше — зайве. Заважають інноваціям застарілі, консервативні інструкції, розпорядження і накази, намагання органів управління освітою все зарегламентувати, карати за будь-які відхилення. Щоб подолати всі ці бар'єри, педагог нерідко повинен не тільки виносити, осмислити, обґрунтувати інноваційну ідею, а й виявити громадянську мужність під час її реалізації.

Психологічні бар'єри виникають за необхідності вийти за межі звичних способів розв'язання професійного завдання, надати перевагу іншій точці зору.

Вони постають як внутрішні перепони (небажання, боязнь, невпевненість тощо), що заважають людині виконувати певну дію.

Використовуючи їх для самозахисту, людина зосереджується лише на тій зовнішній інформації, яка може бути нею засвоєна і не вносить розладу в її душевний стан. Таке оберігання усталеного уявлення про світ заважає творчому процесу, налаштованості на пізнання осмислення, використання і творення нового.

Особистісний бар'єр є соціально-психологічним утворенням, його параметри змінюються у просторі й часі на різних етапах нововведення, в різних організаціях, у різних категорій працівників.

Психологічні бар'єри існують як:

1) форма прояву соціально-психологічного клімату колективу в умовах інновацій у вигляді негативних психічних станів працівників, спричинених нововведенням;

2) сукупність дій, суджень, понять, очікувань і емоційних переживань працівників, у яких усвідомлено чи неусвідомлено, приховано чи неприховано виражаються негативні психічні стани.

З метою подолання бар'єрів в інноваційній діяльності педагога використовують соціально-психологічні методи, зокрема індивідуальні та групові психотехнології.

Дослідження у сфері соціальної психології, життєва практика свідчать, що група є ефективним інструментом соціально-психологічного впливу на особистість. Як відомо, присутність інших підсилює мотивацію кожного учасника до опанування певних норм і принципів, стратегії та стилю поведінки, збагачує особистісний репертуар рішень, допомагає обрати найадекватніші. Взаємодія у групі сприяє формуванню й розвитку комунікативних навичок, підвищенню самооцінки, подоланню тривожності, агресивності, підсиленню позитивної мотивації поведінки. Для цього у групі має утвердитися спокійна, доброзичлива атмосфера, в якій би кожен індивід убачав джерело психологічного захисту, важливий чинник регуляції своєї поведінки. Розвиток

самосвідомості в таких умовах відбувається за неперервного зниження бар'єрів психологічного захисту. Одночасно знижується рівень особистої нещирості, оскільки кожний усвідомлює, що вона утруднює роботу групи.

Благотворний вплив групи на особистість забезпечують:

- наявність зворотного зв'язку (взаємодія у групі створює і підтримує оптимальні умови для того, щоб кожний мав змогу побачити й усвідомити дефектні прояви своєї й чужої поведінки);
- емоційне переживання отриманих під час групової роботи нових даних про себе й інших (воно породжує сильний імпульс, що спонукає до переосмислення «Я-концепції»). Основою розуміння власних проблем є співпереживання подібних станів інших учасників групи;
- роль ведучого, який може бути активним творцем ситуації, каталізатором процесів у групі, соратником чи опонентом учасників групової взаємодії.

Питання для самоконтролю:

1. Обґрунтуйте роль інноваційних процесів у сучасній освіті.
2. Якими є вимоги до освітнього рівня фахівців сучасного високотехнологічного виробництва?
3. Який педагог потрібен сучасному навчальному закладу?
4. Окресліть коло проблем навчального закладу, на вирішення яких спрямована інноваційна діяльність.
5. Розкрийте специфіку інноваційного навчання та його роль у розвитку самоцінної особистості.
6. Чим обумовлена важливість співробітництва і співтворчості як характеристик інноваційності у процесах навчання і виховання?
7. Обґрунтуйте передумови виникнення педагогічної інноватики в нашій країні.
8. У чому ви вбачаєте спільність і відмінність понять «інноватика», «інновація», «інноваційні процеси в освіті»?

9. Чи можна ототожнювати все нове з прогресивним і сучасним?
10. Розкрийте значення поняття «новизна» як головної властивості і самостійної цінності будь-якого нововведення.
11. Визначте взаємозв'язок інновації і традиції.
12. Від чого залежить інноваційний потенціал навчально-виховного закладу?
13. Як, на ваш погляд, співвідносяться творчість і професіоналізм у діяльності педагога-новатора?
14. Наведіть приклади часткових, модульних і системних педагогічних нововведень.
15. Охарактеризуйте головні закони перебігу інноваційних процесів.
16. Чому важливо знати структуру інноваційних педагогічних процесів?
17. Проаналізуйте характерні особливості етапів зародження, освоєння і рутинізації нововведення.
18. Розкрийте роль інновативності як здатності сприймати нове у педагогічній діяльності.
19. З'ясуйте умови ефективності інноваційних процесів у системі освіти.
20. Охарактеризуйте можливі причини опору практиків нововведенням.
21. У чому полягає роль керівника у розвитку інноваційного потенціалу освітнього закладу?
22. Охарактеризуйте особливості інноваційної діяльності педагога.
23. Яку роль відіграє педагогічний експеримент в інноваційній діяльності?
24. У чому полягає цінність передового і новаторського досвіду для педагога, який займається інноваційною діяльністю?
25. Чим обумовлені психологічні бар'єри в інноваційній діяльності педагога?
26. Охарактеризуйте на конкретних прикладах інноваційні стереотипи.
27. Що необхідно змінити для успішного подолання психологічних бар'єрів у професійній діяльності педагога?

28. Розкрийте значення управління інноваційними освітніми процесами на науковій основі.

29. У чому виявляється сутність готовності педагога до інноваційної діяльності?

30. Які складові утворюють інноваційну компетентність педагога?

31. Проаналізуйте рівні сформованості готовності до інноваційної педагогічної діяльності.

32. Охарактеризуйте компоненти готовності педагога до інноваційної діяльності.

33. Наскільки доцільною, на ваш погляд, є діагностика готовності педагога до інноваційної діяльності?

34. Які методи розвитку інноваційної поведінки педагога ви вважаєте найефективнішими?

35. Запропонуйте шляхи формування індивідуального стилю діяльності педагога.

36. Проаналізуйте структуру готовності майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій у майбутній професійній діяльності.

37. Як ви розумієте поняття «Антиінноваційні бар'єри у професійній діяльності педагога»?

38. Які ви знаєте антиінноваційні бар'єри у професійній діяльності педагога?

39. Які ви знаєте шляхи подолання анти інноваційних бар'єрів у професійній діяльності педагога ?

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА 5

Тема: Інтерактивні технології електронного навчання, їх сутність і класифікація

Література:

1. Гребенюк О. Педагогічні технології та інновації / О. Гребенюк // Відкритий урок. - 2009. - № 1. - С. 25-27
2. Дуткевич Т. В. Психологічні основи використання інтерактивних методів навчання у процесі підготовки спеціалістів з вищою освітою / Т. В. Дуткевич // Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога : зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2003. - С. 26-33.
3. Еримбетова С., Маджуга А. Г., Ахметжан Б. Использование интерактивных (диалоговых) технологий обучения в процессе творческого саморазвития личности учащегося // Вестник высшей школы «Альма-Матер». - 2003. - № 11. - С. 48-52.
4. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод. посіб. авт.-уклад.: О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.П.Н., 2002. - 136 с.
5. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. - 216 с.
6. Навчання в дії: Як організувати підготовку вчителів до застосування інтеракт. технологій навчання: метод. посіб. / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. - К.: А.П.Н., 2003. - 72 с.
7. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник / Ред. кол.: В. О. Зайчук (гол. ред.), О. Я. Савченко, О. І. Ляшенко, А. М. Федяєва та ін. - К.: НМЦВО, 2001. - Вип. 31. - 222 с.
8. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. - К.: А.С.К., 2002. - 255 с.

9. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч. посібник / О. М. Пехота та інші. - К.: Видавництво А.С.К., 2003. - 240 с.

10. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.

11. Сисоєва С.О. Педагогічні технології: теорії і практики: Навчально-методичний щорічник. - К., 2002. - Вип. І. - Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України.

12. Шахіна І. Ю. Інноваційні методи, технології та моніторинг якості електронного навчання: навчальний посібник / І. Ю. Шахіна. – Вінниця : ФОП Тарнашинський О. В., 2018. – 556 с.

План:

1. Історія виникнення інтерактивних технологій електронного навчання.
2. Мета і завдання технології інтерактивного навчання. Зміст інтерактивного навчання.
3. Технологія проблемного навчання (сутність та організація) як вид інтерактивного навчання.
4. Класифікація педагогічних ігор: щодо галузі діяльності, характеру педагогічного процесу, предметної галузі, ігрового оточення.
5. Комплексне застосування інтерактивних електронних засобів навчання.

1. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ

Сучасна школа стоїть перед прикрим фактом: в умовах традиційних форм та методів навчання школярі, пасивно отримуючи інформацію, не вміють здобувати її самостійно і застосовувати те, що знають.

Натомість соціальне замовлення не тільки України, а й світового співтовариства вимагає перш за все людей, здатних самостійно

самовдосконалюватися. Це знайшло відображення і у доповіді ЮНЕСКО «Освіта: прихований скарб», де проголошено: «Людина має навчитися:

- пізнавати, тобто оволодівати інструментарієм, необхідним для розуміння того, що відбувається у світі;
- діяти таким чином, щоб робити потрібні зміни у середовищі свого мешкання;
- жити в суспільстві, беручи участь у всіх видах людської діяльності».

Слід звернути увагу на третій пункт, що також є кризовим моментом сучасної шкільної освіти, адже відійшовши від тоталітарного розуміння та культивування колективу та колективізму, наша школа часто заходить на позиції крайнього, деструктивного індивідуалізму, формуючи випускника, неготового до життя, а особливо до плідної спільної роботи в колективі, де йому доведеться жити та працювати.

Нова школа матиме справу з індивідуальністю, самотністю особистості, оскільки індивідуальність є головним принципом етики і мусить виступити керівним методологічним положенням у вихованні й навчанні.

Цілеспрямований розвиток індивідуальності можливий лише тоді, коли теорія освіти не декларуватиме необхідність творчості педагога і творчості школяра, а систематично за допомогою доцільних методів втілюватиме її у навчально-виховному процесі.

Особистісно-зорієнтоване навчання у цьому плані є досить перспективним, оскільки воно виходить із самоцінності особистості, її духовності та суверенності. Його метою є формування людини як неповторної особистості, творця самої себе і своїх обставин.

Відповідне методичне забезпечення має ґрунтуватися на діалогічному підході, який визначає суб'єкт-суб'єктну взаємодію учасників педагогічного процесу, їх самоактуалізацію і самоорієнтацію. Технології такого спрямування передбачають перетворення суперпозиції вчителя і субординізованої позиції учня в особистісно рівноправну позицію. Вона й дає дитині можливість бути

суб'єктом навчальної діяльності, що сприяє практичній реалізації її прагнення до саморозвитку, самоствердження.

Визначальним для особистісно-зорієнтованого навчання має бути соціокультурний діалог у системі «педагог – дитина» на основі її розуміння, прийняття і визнання.

Якнайактивніше сприяють цьому інтерактивні методи навчання, що активно розробляються останнім часом. Завдяки закладеним в їх суть самостійній діяльності та груповій взаємодії вони можуть бути корисними та перспективними для вчителя та для учнів.

Теоретичною основою запровадження інтерактивних методів навчання мають бути системний, особистісно-зорієнтований та діяльнісний підходи до побудови дидактичних процесів; теорія оптимізації педагогічного процесу (Ю. К. Бабанський, М. М. Поташник), а також інваріантність процесу навчання, уроку як конкретної форми існування процесу засвоєння знань і методу навчання як мікродіяльності навчання.

Методологічною основою – розробки сучасних українських та зарубіжних педагогів у галузі методів та технологій навчання. Теоретичні та практичні розробки в цій галузі належать В. Гузеєву, А. Гіну, О. Пометун, Л. Пироженко, А. Фасолі.

Термін «інтерактивний» прийшов до нас з англійської і має значення «взаємодіючий». Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання. Одні вчені визначають його як діалогове навчання: «Інтерактивний – означає здатність взаємодіяти чи знаходитись в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) або ким-небудь (людиною). Отже, інтерактивне навчання – це перш за все діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя та учня». Ми схилиємося до визначення, О. Пометун та Л. Пироженко: «Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів.

Інтерактивне навчання не є зовсім новим, адже подібні підходи застосовувалися з давніх часів, а протягом короткого часу на початку

радянської педагогіки були дуже поширеними в школі (лабораторне та бригадне навчання 20-х років).

Які сильні сторони інтерактивних методів навчання? Перш за все – підвищення «ККД» процесу засвоєння інформації. За даними американських вчених, під час лекції учень засвоює всього лиш 5% матеріалу, під час читання – 10%, роботи з відео/аудіоматеріалами – 20%, під час демонстрації – 30%, під час дискусії – 50%, під час практики – 75%, а коли учень навчає інших чи відразу застосовує знання – 90%. Як бачимо, відносно пасивні методи навчання (коли учень лише засвоює та відтворює інформацію) мають на рівень (в 5-10 разів!) нижчу ефективність, ніж активні та інтерактивні.

Під час інтерактивного навчання учень стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій і власної освіти та розвитку (це особливо важливо для старшокласників). Це забезпечує внутрішню мотивацію навчання, що сприяє його ефективності.

Завдяки ефекту новизни та оригінальності інтерактивних методів при правильній їх організації зростає цікавість до процесу навчання.

На нашу думку, особлива цінність інтерактивного навчання в тому, що учні навчаються ефективній роботі в колективі. На жаль, навіть старшокласники часто не мають цих навиків (це помічає кожен педагог-практик, коли відбувається підготовка до якогось позакласного заходу і починаються «цікаві» процеси в колективі: спочатку всі претендують на роль лідера, а коли доходить до реального продукування ідей і їх втілення в життя, клас стає пасивним і всі чекають на зовнішнє керівництво. В слабкоорганізованому класі колектив відразу пасивний, керівника доводиться призначати «згори», але обов'язково знайдеться «непокірний». Тобто не відбувається нормального процесу розподілу ролей, взаємодії, прийняття рішень та їх виконання. Учні не здатні, оскільки не вміють, а не вміють тому, що їх не навчили співпрацювати. А саме ці навички будуть корисними і постійно застосовуваними в дорослому житті. При правильному, спланованому

і систематичному застосуванні інтерактивних методів цю проблему можна розв'язати.

Інтерактивні методи навчання є частиною особистісно-зорієнтованого навчання, оскільки сприяють соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі і потенціалу.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ.

ЗМІСТ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Методи інтерактивного навчання можна поділити на дві великі групи: групові та фронтальні. Перші передбачають взаємодію учасників малих груп (на практиці від 2 до 6-ти осіб), другі – спільну роботу та взаємонавчання всього класу.

Час обговорення в малих групах – 3-5 хвилин, виступ – 3 хвилини, виступ при фронтальній роботі – 1 хвилина.

Групові методи:

1. Робота в парах.

Учні працюють в парах, виконуючи завдання. Парна робота вимагає обміну думками і дозволяє швидко виконати вправи, які в звичайних умовах є часомісткими або неможливими (обговорити подію, взагалі інформацію, вивести підсумок заняття, події тощо, взяти інтерв'ю один в одного, проанкетувати партнера). Після цього один з партнерів доповідає перед класом про результати.

2. Робота в трійках. По суті, це ускладнена робота в парах. Найкраще в трійках проводити обговорення, обмін думками, підведення підсумків чи навпаки, виділення несхожих думок).

3. Змінювані трійки. Цей метод трохи складніший: всі трійки класу отримують одне й те ж завдання, а після обговорення один член трійки йде в наступну, один в попередню і ознайомлює членів новостворених трійок з набутком своєї.

4. $2+2=4$. Дві пари окремо працюють над завданням протягом певного часу (2-3 хвилини), обов'язково доходять до спільного рішення, потім об'єднуються і діляться набутим. Як і в парах, необхідним є консенсус. Після цього можна або об'єднати четвірки у вісімки, або перейти до групового обговорення.

5. Карусель. Учні розсаджуються в два кола – внутрішнє і зовнішнє. Внутрішнє коло нерухоме, зовнішнє рухається. Можливі два варіанти використання методу – для дискусії (відбуваються «попарні суперечки» кожного з кожним, причому кожен учасник внутрішнього кола має власні, неповторювані докази), чи для обміну інформацією (учні із зовнішнього кола, рухаючись, збирають дані).

6. Робота в малих групах. Найсуттєвішим тут є розподіл ролей: «спікер» – керівник групи (слідкує за регламентом під час обговорення, зачитує завдання, визначає доповідача, заохочує групу до роботи), «секретар» (веде записи результатів роботи, допомагає при підведенні підсумків та їх виголошенні), «посередник» (стежить за часом, заохочує групу до роботи), «доповідач» (чітко висловлює думку групи, доповідає про результати роботи групи).

Можливим є виділення експертної групи з сильніших учнів. Вони працюють самостійно, а при оголошенні результатів рецензують та доповнюють інформацію.

7. Акваріум. У цьому методі одна мікрогрупа працює окремо, в центрі класу, після обговорення викладає результат, а решта груп слухає, не втручаючись. Після цього групи зовнішнього кола обговорюють виступ групи і власні здобутки.

Фронтальні методи:

1. Велике коло. Учні сидять по колу і по черзі за бажанням висловлюються з приводу певного питання. Обговорення триває, поки є бажання висловитися. Вчитель може взяти слово після обговорення.

2. Мікрофон. Це різновид великого кола. Учні швидко по черзі висловлюються з приводу проблеми, передаючи один одному уявний «мікрофон».

3. Незакінчені речення. Дещо ускладнений варіант великого кола: відповідь учня – це продовження незакінченого речення типу «можна зробити такий висновок...», «я зрозумів, що...»

4. Мозковий штурм. Загальновідома технологія, суть якої полягає в тому, що всі учні по черзі висловлюють абсолютно всі, навіть алогічні думки з приводу проблеми. Висловлене не критикується і не обговорюється до закінчення висловлювань.

5. Аналіз дилеми (проблеми). Учні в колі обговорюють певну дилему (простіше) чи проблему (складніше, бо поліваріантно). Кожен каже варіанти, що складаються внаслідок вибору. Найкраще давати завдання вибору з особистісним сенсом.

6. Мозаїка. Це метод, що поєднує і групову, і фронтальну роботу. Малі групи працюють над різними завданнями, після чого переформовуються так, щоб у кожній новоствореній групі були експерти з кожного аспекту проблеми.

3. ТЕХНОЛОГІЯ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ (СУТНІСТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ) ЯК ВИД ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Для сучасної освіти характерним є пошук нових педагогічних можливостей, що пов'язано насамперед з відмовою від традиційного навчання та виховання, з ідеєю цілісності педагогічного процесу як системи, що спирається на теорії загальнолюдських цінностей, гуманізації, особистісно-орієнтованого підходу, пріоритету суб'єкт-суб'єктних відносин. У педагогіці та психології все частіше й частіше вживаються поняття «технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання», «технологія виховання», «технологія розвитку особистості», «технологія розвитку творчої особистості» тощо.

До найвидатніших авторів сучасних педагогічних технологій за кордоном відносяться Дж. Керрол, Б. Блум, Д. Брунер, Г. Гейс, В.Коскареллі та ін. Вітчизняну теорію та практику здійснення технологічних підходів до навчання відображено в наукових працях П. Гальперина, Н.Тализіної, Ю.Бабанського, П. Ердієва, В. Беспалько, М. Кларіна та ін.

Ще Я. Коменський відстоював технологізацію навчання. Він закликав до того, щоб навчання стало «механічним» (тобто «технологічним»), прагнув відшукати такий порядок навчання, який неминуче приводив би до позитивних результатів.

Від часів Коменського в педагогіці було чимало спроб зробити навчання схожим на добре налагоджений механізм. Пізніше уявлення про технологізацію навчання суттєво доповнювалися і конкретизувалися. Особливо ідея технологізації навчання.

Педагогічна технологія – один із спеціальних напрямків педагогічної науки (прикладна педагогіка), покликаний забезпечити досягнення певних завдань, підвищувати ефективність навчально-виховного рівня, гарантувати його високий рівень. Отже, організація різних видів педагогічної діяльності передбачає використання варіативних технологій на рівні творчості та майстерності. У сучасній дидактиці представлені найрізноманітніші технології, бо кожен автор і виконавець приносять у педагогічний процес щось індивідуальне.

Розрізняють такі педагогічні технології: технологія проблемного навчання; ігрові технології навчання; технологія особистісно орієнтованого навчання; технологія розвивального навчання; технологія колективного способу навчання; технологія розвитку критичного мислення; технологія програмного навчання; технологія інтерактивного навчання; проектна технологія; технологія модульного навчання; технологія колективного творчого виховання; технологія проблемного навчання.

Проблемне навчання — це така організація процесу навчання, сутність якої полягає в утворенні в навчальному процесі проблемних ситуацій, вирішенні та вирішенні студентами проблем.

Проблемне навчання вимагає широкого застосування проблемних методів навчання.

Натрапляючи на нову, незрозумілу, проблему, людське мислення відбувається за схемою: висунення гіпотез, обґрунтовування та перевірка їх, що є необхідною складовою саме творчого мислення. Змістовий аспект проблемного навчання відображає об'єктивні суперечності, що закономірно виникають у процесі наукового знання, навчальної чи будь-якої іншої діяльності. Ці суперечності й становлять джерело руху та розвитку в будь-якій сфері.

Особливістю проблемного навчання є також те, що воно змінює мотивацію пізнавальної діяльності: провідними стають пізнавально-спонукальні (інтелектуальні) мотиви. Інтерес до навчання виникає у зв'язку з проблемою і розгортається у процесі розумової праці, пов'язаної з пошуками та знаходженням рішення проблемного завдання або сукупності завдань. На цих засадах виникає внутрішня зацікавленість, що перетворюється у чинник активізації навчального процесу та ефективності навчання. Пізнавальна мотивація спонукає людину розвивати свої схильності та можливості.

Проблемне завдання, що ставиться перед студентами, має відповідати їх інтелектуальним можливостям: бути досить складним, але водночас можливим до розв'язання завдяки тим навичкам мислення, які сформовано у студентів, володінню ними узагальненим способом дій та достатнім рівнем знань.

У вищій школі розрізняють такі основні форми проблемного навчання: проблемний виклад навчального матеріалу в монологічному режимі (лекції) чи діалогічному режимі (семінар).

Сутність проблемного викладу навчального матеріалу на лекції в тому, що викладач ставить проблемні питання, висуває проблемні завдання і сам їх вирішує, при цьому студенти лише уявно підключаються до пошуку рішення.

Частково-пошукова діяльність здійснюється у процесі виконання експерименту, лабораторних робіт, під час проблемних семінарів, евристичних бесід. Викладач заздалегідь визначає проблему, вирішення якої спирається на ту базу знань, яку повинні мати студенти, тобто питання повинні викликати інтелектуальні утруднення у студентів і потребують цілеспрямованого мисленнєвого пошуку.

Самостійна дослідна діяльність, коли студенти самостійно формують проблему та розв'язують її (в курсовій чи дипломній роботі), вимагає подальшого контролю викладача.

Узагальнюючи викладене, зазначимо, що технологія проблемного навчання сприяє не тільки набуттю студентами необхідної системи знань, умінь та навичок, але й досягненню високого рівня їх розумового розвитку, формування в них здатності до самостійного оволодіння знань шляхом власної творчої діяльності, розвиває інтерес до навчальної праці; забезпечує ґрунтовні результати навчання.

4. КЛАСИФІКАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІГОР: ЩОДО ГАЛУЗІ ДІЯЛЬНОСТІ, ХАРАКТЕРУ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ, ПРЕДМЕТНОЇ ГАЛУЗІ, ІГРОВОГО ОТОЧЕННЯ

Формування соціально активної особистості вимагає використання нестандартних форм педагогічної взаємодії. Однією з таких форм є гра як засіб розвитку творчого потенціалу майбутнього фахівця.

Ігровий метод навчання передбачає визначення мети, спрямованої на засвоєння змісту освіти, вибір виду навчально-пізнавальної діяльності і форми взаємодії педагога і студентів. Застосування цього методу навчання вимагає:

- з'ясування і усвідомлення його цілей, тобто бажаного результату; без цього діяльність суб'єктів навчального процесу не може бути цілеспрямованою;
- вибору способу діяльності для досягнення мети;

- необхідних засобів інтелектуального, практичного або предметного характеру, оскільки діяльність завжди пов'язана з ними;
- наявності певних знань про об'єкт діяльності.

Ігрові методи є ефективними і характеризуються наявністю ігрових моделей об'єкта, процесу або діяльності; активізацією мислення й поведінки студента; високим ступенем задіяності в навчальному процесі; обов'язковістю взаємодії студентів між собою та викладачем; емоційністю і творчим характером заняття; самостійністю студентів у прийнятті рішення; їх бажанням набути умінь і навичок за відносно короткий термін.

Головною метою навчальних ігор є формування в майбутніх фахівців уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Оволодіти необхідними фаховими вміннями і навичками студент зможе лише тоді, коли сам достатньою мірою виявлятиме до них інтерес і докладатиме певних зусиль, тобто поєднуючи теоретичні знання, здобуті на лекціях, семінарах, самостійно, з розв'язанням конкретних виробничих задач і з'ясуванням виробничих ситуацій.

Ігрова діяльність виконує такі *функції*: спонукальну (викликає інтерес у студентів); комунікабельну (засвоєння елементів культури спілкування майбутніх спеціалістів); самореалізації (кожен учасник гри реалізує свої можливості); розвивальну (розвиток уваги, волі та інших психічних якостей); розважальну (отримання задоволення); діагностичну (виявлення відхилень у знаннях, вміннях та навичках, поведінці); корекційну (внесення позитивних змін у структуру особистості майбутніх фахівців).

Ігрові методи багатопланові, і кожен з них у той чи інший спосіб сприяє виробленню певної навички. З огляду на це виокремлюють ігри-вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації, рольові та ділові навчальні ігри, комп'ютерні ділові ігри.

Ігри-вправи. До них належать кросворди, ребуси, вікторини тощо. Застосування цього методу сприяє активізації певних психічних процесів, закріпленню знань, перевірці їх якості, набуттю навичок. Їх проводять на

заняттях; ігри-вправи можуть бути елементами домашніх завдань, позакласних занять. Використовують їх також у вільний від навчання час.

Ігрова дискусія. Вона передбачає колективне обговорення спірного питання, обмін думками, ідеями між кількома учасниками. Основним призначенням цього методу є виявлення відмінностей у тлумаченні проблеми і встановлення істини в процесі товариської суперечки. Цей метод навчання дає змогу, проаналізувавши суть явища чи процесу, з існуючих варіантів рішень вибрати оптимальний. Досягнення поставленої мети зумовлює розвиток пізнання.

Ігрова ситуація. Основою цього методу є проблемна ситуація. Він активізує пізнавальний інтерес у студентів, спрямовує їх розумову діяльність. Зорієнтована ігрова ситуація на встановлення зв'язку теорії і практики з теми, що вивчалася або вивчається: вміння аналізувати, робити висновки, приймати рішення у нестандартних ситуаціях. Цей метод спонукає студентів до діяльності на основі певної ситуації, яка ґрунтується на необхідній сукупності знань, умінь і навичок, якими повинні оволодіти студенти. Ігрова ситуація сприяє посиленню емоційно-психологічного стану, збуджує внутрішні стимули до навчальної роботи, знімає напругу, втому.

Рольова гра. Вона дає змогу відтворити будь-яку ситуацію в «ролях». Рольова гра спонукає студентів до психологічної переорієнтації. Вони усвідомлюють себе вже не просто як студентів, які відтворюють перед аудиторією зміст вивченого матеріалу, а як осіб, які мають певні права та обов'язки і несуть відповідальність за прийняте рішення. Такий метод інтенсифікує розумову працю, сприяє швидкому і глибокому засвоєнню навчального матеріалу. У процесі рольової гри розкривається інтелект студента; під впливом зміни типу міжособистісних стосунків він долає психологічний бар'єр спілкування. Відносини «викладач – студент» замінюються стосунками «гравець – гравець», за яких учасники надають один одному допомогу, підтримку, створюючи атмосферу, яка сприяє засвоєнню нового матеріалу, оволодінню студентами певним видом діяльності.